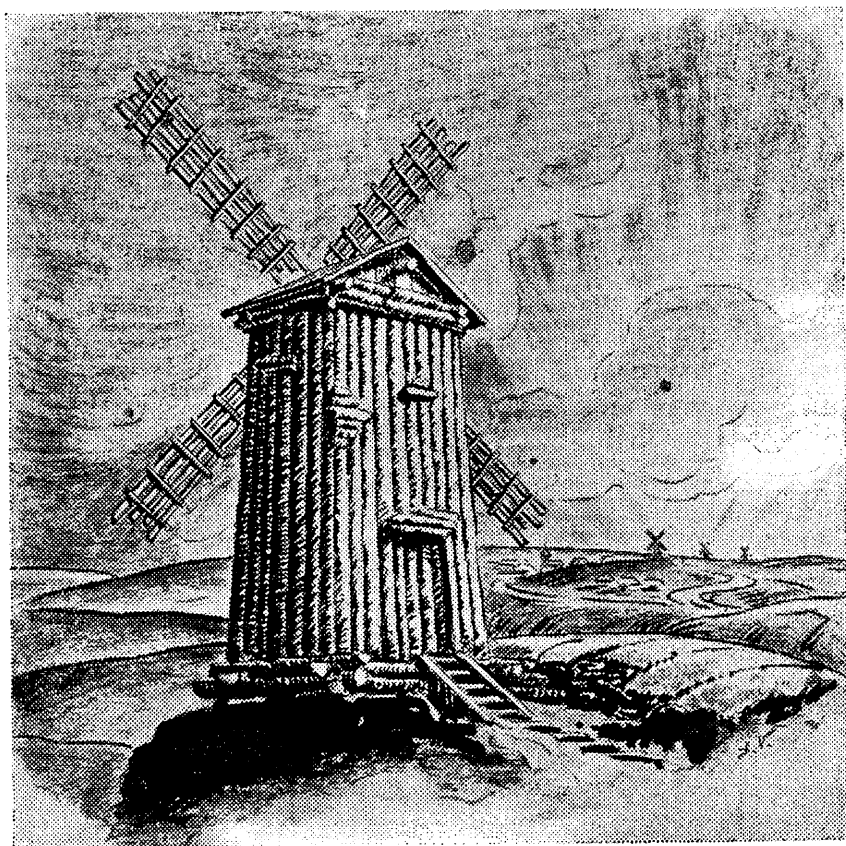

TEATER

NR. 1 JAANUAR 1939

Fr. R. Kõutze
Eesti NSV Riiklik
Reamatukogu

SR-8590

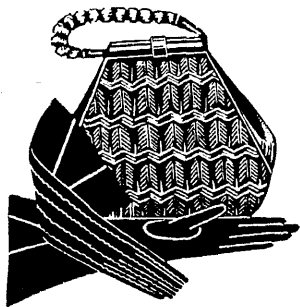

TALLINNA LINNAPANK

TALLINN, S. KARJA TÄN. 7

TELEFON 426-75

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE
SISE- JA VÄLISMAAL

Suures valikus moodsaid
käekotte,
portfelle ja
reisukohvreid

«Asart» Viru t. 5

A. Sarnit, Väike Karja 1, äri 7, Tallinn

*Mööbleid ostate ja
tellite soodsamini*

*Tallinnas,
Suur Karja 18, telef. 448-89*

J. KALLO

mööbliärisi

Teatritele ja
näiteringidele

soovitame
näidendeid

Saadaval kõik Eestis ilmuv vastav kirjandus,
ka noorsoole

Erialalisi raamatuid

maskijumestuse, ilulugemise, häädamise
ja teatrikunsti kohta

Dekoratsioonipabereid

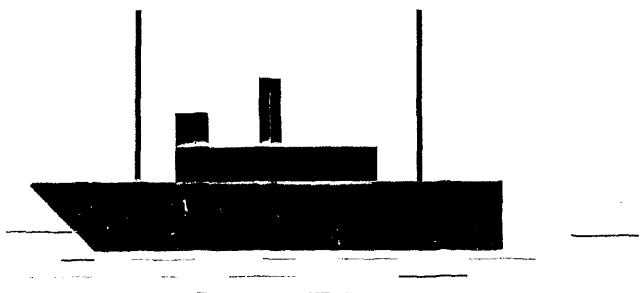
igasuguseid, eriti laia ja odavat dekoratsiooni
pappi, piletiraamatuid, serpentiine jne. jne.

Raamatu-, kirjutusmaterjali- ja paberikaupade suurlaod
Tallinnas

K-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“

Harju 48, oma majas, telef. 444-39, 444-37, Pärnu mnt. 10, telef. 446-67, 446-66

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“

M E R E M E H E D

TERVITAVAD JA SOOVIVAD

NÄITLEJASPERELE

HEAD UUT AASTAT!

K. A. RÜTMAN & Ko.

KEEMIAAINETE SUURLADU

KONTOR

Tallinn, Pärnu mnt. 9

Telef. **466-71, 466-72**

L A D U

Tallinn, Kalda 24

Telef. **456-93**

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“

TEATER

LAVAKUNSTI JA-KIRJANDUSE
AJAKIRI

1

PEATOIMETAJA

PAUL OLAK

TEGEV TOIME TAJA

EDUARD REINING

VÄLJAANDJA

EESTI NÄITLEJATE LIIT

1939

JAANUAR

SISU:

1. Erich R. Sarv —
Teatrikunstilisi päevaprobleeme 3
2. K. A. Hindrey —
Võõras rahvakarakter laval 6
3. Woldemar Mettus —
Paul Pinna uksehoidjana ja ministrina 8
4. Paul Viiding —
Artur Adson 13
5. Bernhard Linde —
In memoriam Karel Čapek 16
6. Bernhard Linde —
Teatriuudiseid Varssavist 20
7. Mida andis teatrihooaja esimene pool
ja mida pakub teine pool? 22
8. R. K.-P. — Betty Kuuskemaa suurjuubel 31
9. J. R. — Marie Pälv 30 aastat laval 32
10. O. A. — Kaarli Aluoja 33
11. Loetut — nähtut — kuuldut 34
12. Toimetuselt 38

Lisa: Sisukord „Teatri“ 1938. aastakälgule

Kaanel: A. Vahtramäe dekoratsiooniskits
I. Dzeržinski ooperile „Valkne Don“ Estons-
nlas.

Teatrikunstilisi päevaprobleeme

„Teatrile“ kirjutanud Erich R. Sarv Londonist

ahulolematus, tüdimus ja igavusetunne ümbritseva vastu ajab meid alatiselt otsinguile uute endaavaldusvormide järele. Sealjuures kõnnib aga inimese ringi nagu surematu juut. Vahel harva vaid satub ta tõesti uutele radadele. Enamasti tambib ta vanu teid, mis on vaid aja kestes unustusse sattunud ja esimesel hetkel näivad uutena. Teatris avaldub see lavastustehnika üha muutuvus pildis, mille vastsete riiete all vana Aadam end aga siiski alati ei suuda tundmatuseni moonutada. Võtame näiteks Ameerika möödunud hooaja kaks paljukõneldud lavastust, milledest korduvalt on olnud juttu ka „Teatris“ (Viimati novembrikuu-numbris m. a.). Need on Shakespeare'i „Julius Caesar“ ja Thornton Wilderi „Our Town“, mis mõlemad olid lavale toodud täiesti dekoratsioonideta. „Teatris“ avaldatud artikli autor summeerib nende sisu tabavalt kui „kunstilis-poliitilist diskussioonialgatust diktatuuridest“ ja kui „eluvaatlust, nagu arheoloog seda tuhande aasta pärast võiks teha“. Sealjuures on „Our Town'is“ avaldusvormidena kasutatud — jällegi „Teatri“ artikli üldistusel — hiina, greeka ja Shakespeare'i-aegse teatri kogemusi, et laval jäädvustada „ühe lüüakese elu-olu võimalikult suure realismiga“ (Th. Wilderi enda kommentaar). Sama sihti taotleb ka Ameerika päevakangelasi Orson Welles, tehes klassilisest Caesarist meieaja diktaatori ja Brutusest tänapäeva humanitaarse liberaali teisendid.

Mõlema ülalnimetatud näidendi Ameerika lavastuste kopeeringuga tutvusin ma Londonis ühe andeka asjaarmastajate trupi ettekandel. Mõlemas ilmnes tahe dekoratsioonide ärajätmisega tegevustiku realistlikkust suurendada, kuigi idee — realismi saavutada realismi tapmisega — võib tunduda esimesel hetkel täiesti absurdsena. See põhimõte iseenestest aga õigustab veidi sügavamat draamatehnika arengu ja tuleviku suundade vaatlust.

Ülalmainitud kahe näidendi lavastamisviis, või õigemini mõte lavastusviisi taga, tundub meile imelikuna ainult seetõttu, et oleme viimase 50 aasta jooksul harjunud teatud šablooniga, millest kõrvalekaldumist me hästi ei taha tunnustada. Ometi on aga tänapäeval omaseksaanud lavaline realism õige uudne nähe. See ei ole ju nii hirmus kauges minevikus, kui teatrid olid valgustatud veel küüналdega ja tahtlampidega. Alles tutvumisel moodsate elektriefektidega osutus võimalikuks teatrilaval abiks võtta igasuguseid päikese tõuse ja loojenemisi, varje ja hämarikku, et näideldavale palale lisandada realismi. Tänu nendele tehnilistele saavutustele tärgaski ellu naturalistlik vool, mis põhjustas maailma draamaloomingu revolutsioonilise uuestisünni. Suurte uuendajate hulgas omas Ibsen tähelepanuvääriva positsiooni. Kuid tema ei olnud ainuke. Zola, näiteks, jutlustas uuest dramast, mis peegelpildina pidi kujutama aktuaalset igapäeva. Moskva Kunstiteater ja Anton Tšehhov, Berliini „Freie Bühne“ ja Londoni „Independent Theatre Society“ — kõik nad propageerisid sama ideed. Realism sai lipukirjaks ning teater ja kogu draamalooming ärkas nagu unest — ilusamale ja paremale elule. Draamat hakati kirjutama proosas, temas peegeldusid päevakorral olevad sotsiaalsed ja poliitilised probleemid, näideldes hoiduti igasugusest liialdusist — ühe sõnaga kõik pidi olema täpselt nii, nagu tegelikus elus, ainult süürasealt lavastatud draamal oli eluõigus ja ta pälvis „intelligentse“ publiku tähelepanu.

Umbes poolsada aastat on nüüd möödunud sellest arengu algastmest, ja kui me endilt praegu aru pärima, mis sellest vanast armastusest veel järele on jäänud, peame avalikult koos Somerset Maughamiga tunnustama, et proosadraama on tänapäeval kas suremas või juba surnud. Olles kaotanud oma algeliselt inspireeriva mõjuvõime vaatata ta samuti vastu kadule kui melodraama umbes 1870-dail aastail. Ta eksisteerib kahtlemata praegugi veel ja meelitab isegi rahvast kokku, kuid publikus on juba märgata tüdimust, ja kui Jänkimees oma vestes „Teatri“ detsembrikuu numbris kaebab koos arvustaja Kerr'iga heade lavastuste puuduse üle, siis ei tõenda see midagi muud, kui et me maitset on muutunud ja et tahame midagi uut saada vana asemel, mis enam ei rahulda.

Küsimus on vaid selles, missuguses suunas seda „uut“ otsida tuleb, ja selleks peatume hetkeks, et vaadelda, mida üks tõsine draamakirjanik, olgu siis draama või komöödia alal, üldse luua tahab. Mis on näiteks Aristofanese, Aeschylose või Shakespeare'i tänapäevani säilinud teoseis niisugust, mis need surematuks on teinud? Sellele pole just kerge vastata, kuid oleme tõele kaunis lähedal, kui eeldame, et nad annavad meile edasi teatud jäädavaid sisemisi kogemusi. Aeschylos oma „Agamemnonis“ püüab meisse sisendada niipalju kui võimalik neid elamusi ja tundeid, mis temas endas ellu kutsus Atreuse legend. Sama sihti taotleb Shakespeare, kui ta sõnades katsub väljendada Hamleti hingepiinu ja kahtlustusi. Ka teised kaasaegsed ja läheda mineviku autorid on seda püüdnud teha, ometigi on nende looming enamasti aga juba sündides peaaegu surnud. Vahe seisab selles, et Aeschylos ja Shakespeare löid kunstitöid, mis meie hinges, isegi täiesti võõraste ümbruskonda kuuluvate isikute ja kujude vaimulaadiga, äratavad arusaamist, kuna enamikul meieaja autoreil on selleks liig pealiskaudsed teadmised inimhinge sügavusist, et neist leida seda, mis sõnadesse vormituna igapäevasest loomingust teeb surematu kunstiteose.

*

Draama mõjuvõime oleneb peamiselt ta keelest. Kui draama on kirjutatud proosas, annab autor oma mõtteid edasi tavalises realistlikus kõnekeeles. Ta seab sõnad loogilisse järjekorda ja moodustab lauseid, nagu neid tarvitab X või Y igapäevases asjaajamises. Vastandina sellele moodusele tunneme luulekeelt, mis sõnu hindab vähem intellektuaalse tähenduse kui nende varal loodavate assotsiatsioonide seisukohast. Rohkem veel — autor valib ja seab neid ritta nii, et moodustuvate täishäälikute ja umbhäälikute heliväärtus loob mingi kindla skeemi, mis edasi anda tahetavaid tundeid kuidagi alla kriipsutab ja sugereerib. Poet loob sel teel oma sisemisi kogemusi ja üleelamusile vastavaid sõnalisi sümbole, millede abil ta saab väljendada seda, mida lihtkõnekeel kunagi ei võimaldaks. Neil sümboolidel on maagiline omadus ikka ja alati jälle elustada samu hingelisi reaktsioone assotsiatsiooni teel, mille autor loomise momendil paigutas oma töösse.

Luulemaailmal ei ole midagi ühist reaalsusega. Ta loojal ei tule mõttessegi loomulikkude kõnekeelt või igapäeva õhkkonda reprodutseerida. Vastavalt võib ta siis ka oma mõttelennul lubada minna aladele, mida proosaakeel kunagi ei suudaks tõlgitseda. Missugused võimalused tal aga sellega ei avane! Ja kui kitsaks jääb selle kõrval tegevuspiirkond, milles realistlik, proosas kirjutatud draama võib liikuda. Inimhinge üleelamusi ja tundeid kirjeldada kaine mõistuse loogilises keeles, — kas pole see niisama mõttetu ja lootusetu ettevõte kui minna poksiringi ja lasta endal enne üks käsi selja taha siduda? Muidugi, me võime ka teise, vabaks jäänud, käega midagi korda saata, kuid missugused väljavaated on meil võidule? Samuti saame me ka proosas väljendada ühtteist, kuid mitte seda liuglevat-lendlevat müstilist „midagi“, mis moodustab inimhinge kauneima.

Võtame ühe õige lihtsa näite. Kui meid tabab mõni raskem kaotus, mis me hinge viimseni vapustab, kas ei tee see meid tummaks? Väga arusaadav: ükski kõnekäänd ei suuda meie kurbust või meeleheidet väljendada, sest meie igapäeva keeles puuduvad vastavad sõnad. Teisest küljest, me teame, et tänapäeva naturalistlik draama on endale sihiks seadnud kõigi eluavalduste võimalikult loomuliku, realistliku, tõlgitsemise. Seega siis, kui mingi elamus end igapäevases elus vaikimisega väljendab, piütakse seda samal viisil ka laval teha. Vahel harva vaid sõandab ja suudab mõni eriti andekas ja osav näitekirjanik mingi sõna või liigutusega niisugust elamust lähemalt kirjeldada. Kuid kõige rohkem, mida ta teha võib, on, et ta teatud pingel illusiooni loob. Niipea aga kui sama lavakuju on seatud sobivasse poeetilisse miljöösse, vastandina realistlikule tõlgitsemismoodusele, avaneb autoril võimalus teda rääkima panna oma muredest, vaevadest ja hingepiinadest. Miks avaldavad meile Agamemnon või Hamlet mingit maagilist võlu? Kahtlemata sõltub see sellest, et nende sõnad, nende elamuste kirjeldused meile avavad maailma, millest me reaalses elus osa ei saa.

Viimase aja teatrilavastused kogu maailmas annavad meile küllaldast tõendust, et tänapäeva publikule ülalkirjeldatud poeetiline draama pakub täit rahuldust. Mida veel viie aasta eest täiesti võimatuks oleks võinud pidada, osutub praegu juba loomulikuks: rahvas tungib murruna näidendite nagu „Mourning Becomes Electra“, „Murder in the Cathedral“ j. t. selletaoliste etendustele. Ent ometigi on need kõike muud kui äsja veel moodsad olnud realistlikud elutõlgendused. Nende keel on poeetiline ja nende stiil eksib kõigi seni maksvate reeglite vastu. Ja mis kõige huvitavam — statistilised andmed tõendavad, et kui Shakespeare, näiteks, tänapäeval veel elus oleks, saaks ta oma draamade lavastamisest ja müüdüd piletitest üksi Ameerikas suuremat tulu kui ükski praegu elus olev moodne kirjanik.

See on kahtlemata uus orientatsioon. Ja kuigi ei saa väita, et moodne poeetiline draamalooming Shakespeare'i või klassikuid on hakanud imiteerima, siis ometigi on ilmne, et uus suund on neist võtnud eeskuju. Tähelepanuvääriv on sealjuures, et noored ja menudak draamakirjanikud on hakanud otsima mingit uut luulevormi. Neil tuleb nimelt arvesse võtta asjaolu, et Shakespeare'i poeetiline väljendusviis, näiteks, teatud määrani sarnas tol ajal juba üldiselt tarvitatava kõnekeelega. Tänapäeva tavaline kõnekeel on aga palju kaotanud oma vanast lopsakusest, jõulisusest ja painduvusest, mis talle andsid sarmi ja soojust. Seepärast siis, kui poeetiline draama tõepoolest jälle ausse tahetakse tõsta, peab enne leiutatama kindel side ka meie sajandi kuiv-asjaliku igapäevase keele ja luulekeele vahel. See on tööpõld, millel võib teha lõpmata palju huvitavaid uurimisi ja katseid. Imestama paneb vaid, et Eestis ses suunas seni peaaegu üldse sõna pole võetud. Vabandusena ei pea siin paika väited, et meie arvustajail ja kirjanikel puuduvad võimalused välismaa vastavate uute vooludega tutvumiseks ja võrdluste tegemiseks. Pealegi on meil Eestis juba olemas mehi, kes neid uusi tendentse võiksid selgitada täie autoriteetsusega. Professor Ants Orast, näiteks, kuigi ta praegu vist Soomes viibib, ei takistaks see ometi sõna võtmast, ütleme, inglise poeedi T. S. Eliot'i saavutuste üle, mida mitte ükski Inglismaal, vaid ka Ameerikas ja Prantsusmaal juba pikemat aega eeskujuks võetakse neis ringkondades, kes end igavaks muutunud 19. sajandi köidikuist vabastada tahavad. (T. S. Eliot'i draamat „Murder in the Cathedral“ mainisin juba eespool kui pioneeritööd uue, poeetilise draamakeele alal, mis on saanud suure menu osaliseks.) A. Oras on eriti sobivaid mehi sääraseks ülesandeks, kuna ta Eliot'i töid on nii põhjalikult uurinud, et ta vaatlusi isegi inglise teadusemehed käsitavad.

Ehk võtame meie härrasid arvustajaid. Ma vaevalt tahaksin uskuda, et nende olukord on nii raske, et nad endale isegi uusimat välismaa kirjandust ei saa muretseda, et sel teel sobitada tutvust uute voolude ja üritustega.

Kui nad keelega hakkama ei saa, siis võivad nad küll ainult iseendid selles süüdistada. Ainult kurtmisega, et nad välismaale ei pääse, asja küll ei saa parandada. Pealegi ei annaks lühike välismaareis mingit kasu, sest kohapealsete oludega ja tingimustega põhjaliku kontakti loomiseks on vaja kuid, isegi aastaid. Kuna see osutub võimatuks, siis, arvan ma, peaksid nad oma teadmisi ja kogemusi olemasolevate võimaluste piires püüdma täiendada. Meil on nüüd, nagu ma kuulen, Riiklik Draamakool, miks ei ole seal õppetooli teatrikriitikale? Tartus on hea ja kuulus filosoofia fakultet, kas on tõesti võimalik, et meil puuduvad isikud, kes suudaksid panna teadusliku aluse kirjanduse ja kunsti arvustusele? Ja juba tegutsevaile arvustajaile: Eestis on tuhat ja üks organisatsioon ja instituut, mis oleks loomulikum, kui et neis korraldataks loenguteseeriaid, kursusi jne., millel aeg-ajalt tutvustataks uusi ja värsked ideid. Lähevad ju vanad kuulsad arstidki teatud vaheaegade järele kliinikutesse töötama, et oma teadmisi värskendada. Ei tohiks seda küll häbiasjaks lugeda, kui sama teeksid ka teised vabaelukutselised — arvustajad, ajakirjanikud, jah, isegi stipendieeritud kirjanikud j. t. Või on see nii, et kui välismaale ei pääse, siis muu ka ei sobi?

Võõras rahvakarakter laval

On väga palju aega tagasi sellest, kui Norra Ibseni-trupp käis Berliinis, et mängida seal näidendeid autorilt, kellelt see ansambel oli saanud oma nimetuse. Ja berliinlased ei võinud oma arvustustes ütlemata jätta, kui vähe seal neis etenduses öieti oli mängu, kuidas lavaline elu oli öieti staatiline ja polnud märgata palju ei mõõna ega tõusu. Nii väga rahulikena, peagu elutiina, mõjusid norralased sakslasile. — Sakslane ise mängib Ibsenit hoopis teisiti, nii, nagu tema temperament teda mõistab ja oma rahvale edasi annab.

Kui prantslane mängib venelast, siis mängib ta ju alati prantslast, sest venelast ei oskagi ta mängida, kuigi ta teda vahel peaks tundma. Otse võõrastav oli vaadata, kuidas Pariisis etendati Tolstoi „Ülestõusmist“. Prantslasele aga oli selles etenduses ja näidendis vist küllalt võõrapära ja venelase rahvakarakterit, et hardusega nautida ühe võõra maailma inimlikku draamat ja saada osa vene rahva hingest. Nende ridade kirjutaja aga oli raske dilemma ees juba kahe teguri kaudu: kas kahetseda, et prantsuse omapära nii palju peab minema viima vene algupäras, või aga üllatuda, kui palju juba prantsuse keelgi suudab muuta hoopis ja täiesti teiseks näidendi, mida ta oli näinud venelaste poolt etendatuna.

Ka meie ise oleme mänginud venelasi. Tolstoi „Pimeduse võimuses“ ja Gorki „Põhjas“ olid vist esimesed näidendid, milledega katsetas meie näitelava. Kuid kuigi need etendused polnud päris täisverd venelaadilised, siiski ei olnud vahe venelaste ja meie mängu vahel nii suur, et oleks tõetruuduse muljet rikkunud.

Siin tuleb see mulje panna selle arvele, et meie ise tunneme venelast, meie näitlejad mõistavad teda ning kujutavad teda selle omapäraga, mille ta meie silmis ja tundmuses on omandanud. Pealeselle pole teiseks segavaks teguriks mõni võõras, vene iseloomule hoopis kauge võõras, keel, ja meie ise saame oma mulje vahetult oma emakeele kaudu.

Seejuures ei püütudki meile anda venelast päris-venelasena, ei olekski vist saadud seda teha, sest ta on ju, olgugi elades meie keskel või lähedas naabruses, ikkagi väga võõras. Aga seda, mis meil tema juures torkab silma erilisena, seda anti

kerge varjundiga ja see oli hea. Pinna küll venestas oma vanameest, seda „Samane“-taati, natuke palju, kuid mitte nõnda, et oleks olnud karikatuurile lähedal.

Ühe vea selles laadis tegi aga vene vürsti mängiv näitleja vabaõhuetendusel Otepääl. Ma ei tea, kas Visnapuu oli oma „Otepää all“ seda nii mõelnud või aga pidas näitleja seda õigeaks: vene vürst kõneles eesti keelt nagu Peipsi kalakaupmees. Tõsisst meeleolu taotlev stseen läks niisuguse parodeerimise kaudu jäljetult kaduma, traagiline moment häihtus pilketuju pealesurumisel, koomiline tõsteti esile.

Ja ongi ju koomilist selles, mida üks rahvas näeb ja kuuleb teise rahva käitumises ja kõnes. Peagu kõik rahvad õpitavad teiste rahvaste hääldamist või aga nende žeste.

Kui omal ajal Mussolini hakkas tähelepanu enesele tõmbama ja tema suhted Saksamaaga polnud veel nii südamlilikud nagu nüüd, siis pidi ta Saksamaa pilkeajkirjanduses ilmuma sageli keerlevate silmadega ja väga pateetiliste liigutustega. Ja ka mujal pilgati seda laia žesti ja teatraalsust, millega erines tema avalik esinemine.

Siis kord keegi kusagil kirjutas, et see Mussolinile omane viis on itaallaste viis, et see on nende laad. Ja kui Mussolini nõnda ei kõneleks ja nõnda ei teeks, siis ei oleks ta oma kaasmaalastele üldse mitte mõistetav.

Rahvaste iseloomud on väga erinevad, nende vahe on nõnda suur, et öieti juba iseenesestki laheneb küsimus, kas seda laval rõhutada või mitte. Ja selge on ometi, et lava ülesanded on hoopis teised kui näidata esmajoones etnograafilisi erinevusi.

Näitelava pakub meile draamade näol üldinimlikke nähteid, inimese kannatusi ja rõõme, konflikte vastuolude näol, milledesse satub inimene oma kaasmaailma ja oma sisemiste kohustuste mitmekesisuse kaudu. Seejuures mängib rahvus kõrvalist osa.

Kus aga rahvusel siiski on oma osa mängida, kus rahva iseloom on kaasteguriks konfliktides või kus see on üldse mingiks kaasmomendiks, seal aitab juba näitleja intuitsioon ja maitse küsimusest üle. Kui palju on vaja lisada värvingut, kas on üldsegi vaja kohalikku koloriiti rahvuse mõttes ja kas seda ei saa vahest litsuda viimsele tagaplaanilegi, see on juba näitejuhatuse asi.

ESTONIA

I. Dzeržinski ooper „VAIKNE DON”. Lavastus - E. Uuili, lavapildid - A. Valtramäe, muusikaline juhatus - V. Nerep, tantsud - R. Olbrei. Pildid: stseen veski juures

Paul Pinna käskjalana ja ministrina

A. Birabeau' komöödias „Minu poeg — minister“

„Teater“ on mulle teinud meeldivaks ülesandeks kirjutada järjekindlalt rollivaatlusi, milledes tuleks kirjelduse ja analüüsi alla rida osi meie teatrite jooksvast repertuaarist, nagu neid on mänginud üks või teine näitleja. Et säärane vaatlus oleks huvitav neilegi, kes asjaomast näidendit võib-olla ei tunnugi, selleks tuleb vaadeldava osa najal peajontes valgustada ka kogu lavateost, kust roll on pärit. Vaatluse iseloomule vastavalt ma ei hakka eraldama näitleja tööd teda juhtinud režissööri omast, vaid piirdun näitleja kui osa faktilise kandjaga.

*

Esimese osavaatluse objektiks on meie lavakunsti senior Paul Pinna Gabrieli rollis Birabeau' komöödias „Minu poeg — minister“ (originaalis „Fiston“). Komöödia lavastas Pinna ise.

Et oleks kergem süveneda ossa ja selle kujundamisse Pinna poolt, selleks vaatame kõigepealt veidi komöödia eelsündmustikku.

Gabriel Fabre abiellus kolmkümmend neli aastat enne eesriide avanemist preili Sylviega, kes tol ajal oli ühes toiduainetekaupluses pakkijaks, kuna Gabriel oli sama äri peremeeste juures uksepoisiks. Noorpaari õnn ei kestnud kaua, sest Sylvie veendus varsti, et Gabriel ei suuda rahuldada ta auahnust, kuna mehel endal ei olnud seda vähimalgi määral. Niisiis ta alistus väiketööstur Marines'i enam lubava isiksuse külgetõmbavusele ja põgenes pärast kolmeaastast abielu mehe juurest, võttes kaasa kaheaastase poja Robert'i. Kuus aastat hiljem järgnes sellele abielulahutus.

Kolmekümne aasta jooksul on endaga ja oma eluga rahul olev Gabriel siiski teinud karjääri, tõustes toiduainetekaupluse uksepoisist kaunite kunstide ministri isiklikuks käskjalaks. Ta endise naise elu aga on käinud palju hiilgavamalt rada mööda. Väiketööstur Marines'ist on saanud suurttööstur, kes oma kasupojale on annud väga hea kasvatuse ja hariduse. Ema rõõmuks Robert on siirdunud poliitilisele karjäärile ja komöödia alguses me näeme, kuidas ta uue ministrina ilmub kaunite kunstide mi-

nisteeriumi — täh. samasse, kus ta isa on käskjalaks, et oma eelkäijalt üle võtta asjaajamise. Niisiis juba esimeses vaatuses on antud suurepärase peasisituatsioon — poeg ministrina ja isa käskjalana ühes ja samas ministeeriumis —, millest tulenevad kõik teised situatsioonid. Säärane peasisituatsioon kergendab peaosja kandja tööd, kuna publik suurima eellõbuga ootab peasisituatsioonist tekkivaid kõrvalsituatioone.

Kuid nüüd selle peaosja kandja, tähendab Paul Pinna, enda juure.

Ta ilmub esimest korda lavale — ministeeriumi oote- ja teenritetuppa — mantlis, nii-öelda elava asjalikkusega, ilma et ta alguses ministri kabineti eestosa viibivale daamile osutaks mingit tähelepanu. Aga äkki ta võpatab, jääb veidi kokkunult kuulatama: „See on ju Sylvie hääl!“ Ja see daam on tõepoolest ta endine naine. Järgnevas jutuaajamises ta annab end vaikselt tooniga, lavalise „kaudse kõne“ abil Sylviele tunda. Kergel toonil, laskmata kuidagi palju aimata oma tolleaegselt südamevalust, ta jutustab Sylviele, kuidas ta tema pärast põgenemist oleks meeleldi tapnud. Üldse hoidub Pinna kogu osa kestes minevast dramaatiliseks, milleks tal teksti järgi kohati mõningaid võimalusi oleks. Nõnda võib ta oma endisele naisele nüüd päris asjalikult öelda, et tal kulus kaks aastat selleks, et toibuda talle Sylvie poolt antud lõõgist. Samasuguse asjaliku kergusega ta ütleb Sylviele ka oma kenad väikesed teravusekesed, mis teissuguse tooni juures võiksid ehk tunduda veidi tooreina. Siis ta lahkub, et lühikese aja pärast ilmuda uuesti — Sylvie kokkumiseks käskjala ametiketiga rinnal. Väikeses stseenis kommunistliku rahvasaadiku Vaccarès'ga, kellelt Gabriel vilunud liigutusega võtab kõik karbisolevad sigaretid. Pinna näitab end läbi ja läbi „teenijahingena“.

Siis tuleb Gabrieli osas pärast Sylvie äratundmist teine tähtis moment — ta kuulab oma imestuseks äkki, et ta endine naine ja minister sinatavad teineteist, ja järgmisel hetkel ta peab veenduma, et minister on Sylvie poeg. Pinna miimika väljendab selgesti seda segadust, millesse ta nii ootamatult on sattunud. Pärast ministri ja Sylvie lahkumist ta vaatab suure huviga ministri päevapilti. (Ministrit ennast ta on seni vaadanud suure ükskõiksusega.) Siis talle selgub rahvasaadikute jutuaaja-

ESTONIA

V. Perzynski komöödia
„KERGEMEELNE ÕDE“

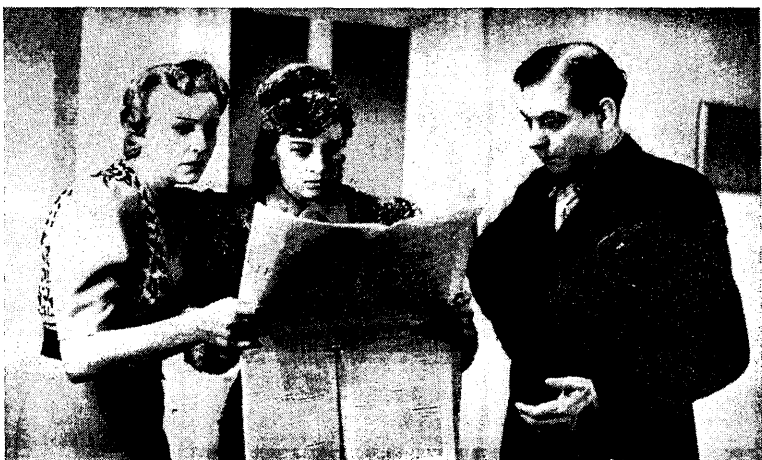
Näitejuht - A. Lauter, lavapil-
did - A. Vahtramäe. Pildil: Vla-
dyslaw (J. Koger) ja Marja
(M. Leet)

ESTONIA

V. Perzynski komöödia
„KERGEMEELNE ÕDE“

Näitejuht - A. Lauter, lavapil-
did - A. Vahtramäe. Pildil: He-
lena (M. Parikas), Ada (M. Kamp)
ja Henryk (J. Tõnopa)

ESTONIA

V. Perzynski komöödia
„KERGEMEELNE ÕDE“

Näitejuht - A. Lauter, lavapil-
did - A. Vahtramäe. Pildil: stseen
IV v.

F. Molnari komöödia „DELILA“ Endlas

Lavastus - E. Lemmiste, lavapildid - U. Halla. Pildil: Virag (A. Mälton), Ilonka (R. Teder) ja Marianne (M. Voog)

misest, et minister ei ole mitte ainult Sylvie, vaid ka tema poeg, — kõlab lühike, järsk ja nagu rahuldatud: „Ahah!“ (mitte: „Ahaa!“).

Ministri kabinetis heliseb kell. Gabriel veidi nagu kõhkleks, siis ta kogub end, läheb suures kaares kiire ja kindla samuga, pea veidi viltu, kabineti ukse juure, avab selle ja küsib, jälle läbi ja läbi käskjalga: „Härra minister helistasid?“ ja juhatab osakonnajuhatajad sisse. Siin pinges nagu langeks ära, Pinna tuleb kaunis kiiresti lava keskele, lööb käed laiali, laseb nad siis vastu reisi langeda ja ütleb saali poole uuesti ärkava imestusega: „No mis sa ütled!“ Eesriie.

Nüüdsest peale on Gabrieli, nagu teistegi, tegevuspaigaks ministri kabinet. Gabriel ilmub teises vaatuses kohale hetk pärast eesriide avanemist, lastes ministri ta tuppa. Minister vahetab teda ära teise käskjalaga ja küsib, kes tema siis on. Pinna (veidi salapärase tooniga): „Mina olen (väike paus) Gabriel, härra

minister.“ Pinna muutub kohe harilikuks käskjalaks, kui minister teda käsib veidi kiiremas tempos tuua mineraalvett.

Gabrieli järgmises stseenis, mis areneb Sylvie juuresolul ja kus minister noomib käskjalga oma käsu aeglase täitmise pärast ning annab talle teisi käske, Pinna vastab asjalikult, aga sealjuures on tal kogu aeg väike kõrvaltoonike, nagu mõtleks ta: „Praegu ajame küll väga igapäevast juttu, aga kui tahaksin, võiksin sulle öelda midagi hoopis üllatavat, minu ministrist p o e g.“

Enne kui Gabriel ilmub uuesti lavale, on seal situatsioon muutunud: Robert on Sylvieilt teada saanud, et käskjalg on ta isa. Kui Pinna ministri kutsel astub uuesti kabinetis ja Robert palub teda istuda, ta taipab, et pojal on nüüd silmad avatud, ja reageerib sellele ühe kerge „Ah niiga“, millele ta vaikse huumoriga lisab: „Ma aiman juba“, kui Robert talle on pakkunud sigaretti. Sama huumoriga ta ütleb ka oma: „Tuleb nii välja...“ („Tähendab, teie olete mu isa“), muutub aga kohe aupaklikumaks ja veidi tagasihoidlikumaks ning täiel määral käskjalaks, kui ta ulatab ministrile soodavee. Siis, kõneldes oma sugulasist, ta muutub jälle vabamaks ja kogu ni familjaarseks, seda siiski liialdamata. Aga ta satub ärevusse, kui taipab, et ta ministrist poeg tahab teda piinliku seisukorra lõpetamiseks eemaldada ministereiumist, kas teda enneaegselt patukile saates, ümber paigutades teisele käskjalakohale või määrates mujale ametisse. Pinna tunneb end neid ettepanekuid kuuldes kaunis ebamugavalt, kuigi ta on kindel teadmises, et temaga ei või midagi juhtuda, kuna ta oli ministeeriumis ametis — ja oma alal kõrgeimal kohal — juba enne ministrit ja jääks sinna ka pärast ministri ettenähtavasti varstist kukutamist. Niisiis ta lükkab viisakalt aga kindlalt tagasi kõik Robert'i ettepanekud, sealjuures asjaliku huumoriga arendades inimese mugavusefilosoofiat, kes on pettunud sugulastes ja abielus, kel ei ole erilist auhannust ning kes ei taha muuta oma harjumusi.

Järgmises stseenis Gabriel-Pinna reageerib kerge, nagu üleoleva huviga Robert'i kasuisa Julieni ilmumisele, et siis veidi šokeeritult jälgida õrnustevahetamist Julienni ja vahepeal oma korteris käinud Robert'i vahel. Ilusa mängu teeb Pinna siin ja mõni hetk hiljem ka pärast Sylvie ilmumist ajalehe ribadeks rebimisega, millega tal tuleb kaminapuid süüdata, juhtides sellega teiste tähelepanu sellele, et „Mina olen ka siin ja mulle hästi ei meeldi, et te nii õrnutsete“. Aga seda ta teeb ainult mõneks momendiks, käitudes muidu taktitundega. Siis ta lahkub, et tuua veel puid.

Pärast väikest stseeni, milles kahekesi jäänud Sylvie ja Robert arutavad, kuidas Gabrielist lahti saada, ilmub see jälle tagasi. Järgneb suurem stseen Gabrieli ja Sylvie vahel, milles viimane asjata püüab oma endist meest mõjutada, et see tagasi tõmbuks. Ilusa kontrasti Sylvie ägedusele ja õrnusele moodustab siin Pinna vaikne, viisakuse piirides üleolev, kindelolek, mis aga publiku rõõmuks ei ole ka vaba nagu muuseas, moka otsast, öeldud teravustest. Viimaks Sylvie püüab mängu panna oma endised naiselikud veetlused ja hakkab koguni Gabrieli juukseid silittama. Sel hetkel ilmub lavale ta minia Annette, kes ei tea, mis osa õieti mängib Gabriel, — kaunis piinlik situatsioon. Pinna kiikub hetkeks, aga kaob siis kabinetist, nagu ei oleks midagi olnud. Vaatus lõpeb kena stseeniga Gabrieli ja Annette'i vahel, kes kutsub Gabrieli kabinetisti, et tutvuda oma äiaga. On kena vaadata, kuidas kerge „konversatsioon“ ajal tekib vastastikune sümpaatia, mille kõrgpunktiks on Annette'i poolt Gabrielile antav suudlus. Pinna on hetkeks nagu tummaks löödud, siis aga tuleb üle ta huulte meelitatult ja liigutatult üllatatud „sool“ — on kohe märgata, et Anette on ta südame lõplikult võitnud.

Kolmas vaatus algab stseeniga ministri, ta kabinetitöötaja Touraine'i ja Gabrieli vahel. Touraine noomib käskjalga ametialalise lohakuse pärast. Pinna vastab asjaliku alandlikkusega, — kui end nii tohib väljendada.

Robert'ile on see stseen piinlik, ja et Touraine'i „karistada“, ta noomib teda omalt poolt. Pinna kuulab seda vaikides pealt, nagu ei oleks teda toas olemaski, silmad on tal suuremalt jaolt maha löödud, aga mõni pilgusähvatus laseb siiski aimata, et asi siiski väga puutub temasse. Pärast Touraine'i lahkumist ta küsib pojalt vaikse liigutusega: „Oli see minu pärast?“ Mõlemad on liigutatud, aga ei taha seda näidata, nii et tekib ajutine kohmetus, mis laheneb Sylvie ilmumisel. Gabriel lahkub, et tuua soodavett. Pärast Sylvie-Robert'i, Sylvie-Robert-Julieni ja Robert-Julieni vahelisi stseene ta ilmub uuesti ja segab end õige pea vabalt jutuajamisse, öeldes Sylviele ühe ta ettepaneku puhul Robert'ile: „Ara räägi lollusi, Sylvie!“ Julien on rabatud. Gabriel-Pinna taipab, et Julien ei teagi, mis osa ta mängib Sylvie ja Robert'i elus, ja kohkub, leiab aga varsti oma kindeloleku.

Järgneb veidi pikem stseen Gabrieli ja Julieni vahel, milles Gabriel veendub, et Sylvie on omal ajal teda ja kõike, mis temaga ühenduses, oma tulevasele mehele ku-

E. Vacheki komöödia „AHI“ Endlas
Lavastus - V. Laason, lavapildid - U. Halla. Pildid:
Čučkin (U. Halla) ja Marfa (A. Villmann)

jutanud kaunis väärar valgustuses. See ei häiri teda aga kuigi palju. Pinna võtab asja küll imestuse, aga siiski teatava iroonilise üleolekuga, sealjuures häbematuks minemata. Ta ei tunne end siin sugugi käskjalana, vaid samasuguse mehena nagu ta „õnnelikum“ võistleja, ja ta valgustab Julieni vaikse naudinguga selle kohta, milline oli olukord tõepoolest. Mehed lahkuvad peaaegu sõpradena.

Järgmises tähtsamal stseenis näeme Gabrieli Annette'iga, kes oma faktilisele äiapapale on toonud karbi pralineid. See on komöödia kenimaid, ühtlasi — nagu esimehegi selle kahe tegelase vaheline etteaste — tundmusrikkaimad stseene, kuigi südamlikkust on varjamas kergelt humoristlik toon, eriti Pinna juures. Tähtsaim selles etteastes on see, et Gabriel, kelle südames Annette'il on juba kindel koht, veendub, et Annette armastab Robert'i nii väga, et ta sureks, kui mees peaks teda petma. Et see Pinnat väga liigutab ja haarab, sedä ta annab tunda kogu oma välises ole-

muses, pilkudes jne., vähem toonis, mis jääb endiselt kergeks, naljamänguliseks. Kena stseeni, mille kestes Gabriel ja Annette istuvad kirjutuslauale, et seal süüa kompvekke, lõpetab Robert'i ootamatu ilmumine. Gabriel pakub talle poolenisti segaduses kompvekke ja lahkub siis.

Kui ta jälle tagasi tuleb, leiab ta ministri kabinetis oma pahameeleks eest võluva näitlejanna, kes vastu ta tahtmist on tunginud Robert'i juure, et naiseliku sarmi abil hoolitseda oma karjääri eest. Pinna näitab selgesti arusaadavalt, et see talle sugugi ei meeldi, kuna tal on meeles Annette'i sõnad oma armastusest Robert'i vastu — ja see proua Joinville on karde-tav. Pinna käib paar korda sees ja teatab rahvasaadikut Vaccarès'd sõnadega, mis on määratud ministrile, aga pilkude ja tooniga, mis on määratud ilusale näitlejannale ja mis enam kui arusaadavalt nagu läbi ham-maste ütlevad: „Kas te viimaks ometi ei koristaks ennast siit!“

Kui see ei aita, tuleb Gabriel-Pinna oma trumbiga — valega, et ministrit ootab pea-minister. Nüüd peab proua muudugi lah-kuma ja Pinna teatab suure triumfiga hää-les, et peaministri ei olegi seal. Selles stseenis võitlevad Pinna kaskjalg ja oma miniat armastav äi, kusjuures ülekaal on siiski viimasel. See ülekaal läheb nii kaugele, et Gabriel-Pinna ikka enam äges-tub ja viimaks annab oma pojale kõrvakiilu, mis hävitab tema kui ministri kar-jääri, kuna äkki ilmub tunnistajaid. Kah-juks on see kõrvakiil nii „vedel“, et see ei saavuta tarvilist efekti.

Neljas vaatuses vahepeal ku-kutatud Robert ootab oma järeltulijat, et talle ameti üle anda. Selleks järeltulijaks on Gabriel, kes ministrile antud kõrvakiilu läbi on saanud „revolutsioonäriks“, seetõttu pahempoolseks rahvasaadikuks ja „prole-tariaadi kättemaksuaktina“ uueks kaunite kunstide ministriks. Saabubki hetk, mil ilmub uus minister. Pinna tuleb kabinetti suure aplombiga, oma väärtuse täies tead-vuses, mapp kaenla all. Aga see annab varsti maad teatavale kohmetusele, mis m.-s. väljendub ka ilusas mängus mapiga, mis käib ühe kaenla alt teise alla, siis too-tille jne. Tuleb nende asjade „klaarimine“, mis on järgnenud kõrvakiilule. Gabriel-Pinna püüab oma teguviisi õigustada, aga siiski on kohati ta toonis üsna tugevasti tunda, et ta südametunnistus ei ole päris puhas ja et ta oleks võinud nii mõneski suhtes talitada ka teisiti.

Gabrielile juba aastaid tuttavate osa-konnajuhatajate ametliku tutvustamise juu-res Pinna püüab hetke olla tseremoniaalne, aga loobub sellest ja ajab härradega siis

päris familjaarses toonis juttu perekonna-asjust.

Viimaks Gabriel jääb üksi kabinetti, mis on nüüd tema oma, istub kirjutuslaua taha ja mõnuleb seal veidi. Siis ta vaju-tab koomiliselt tähtsa žestiga kellanupule. Ilmub Aristide, teine kaskjalg, ja küsib au-paklikult, kas härra minister on helistanud. Vanakelm Gabriel-Pinna mängibki nüüd ministrit, kuigi ainult müüniliselt ja tähtsalt liikumiselt, siis ta aga ei saa enam pidada, torkab endisele kolleegile sõrme ribide va-hele ja hakkab valjusti ning üleannetult naerma. Järgneb endiste kolleegide mõ-nusatooniline jutuaamine, mida katkestab kommunistliku rahvasaadiku ootamatu ilmumine. Süüdlase näoga laseb Gabriel-Pinna end Vaccarès' poolt see-eest noo-mida, et ta nii familjaarselt lobiseb oma kaskjalaga, ja võtab temalt alandlikult vas-tu kõiksugu ettekirjutusi.

Vaccarès lahkub ja Aristide läheb sisse juhatama toda „traditsioonilist“ ilusat näit-lejannat, kes juba on leidnud tee Gabrie-ligi kui ministri juure. Gabriel vahepeal märkab korratust oma kirjutuslaual ja selle all ning asub seda likvideerima, sealjuures muutudes sel määral jälle kaskjalaks, et ta varsti sisseastuvalle näitlejannale, kes soo-vib kõnelda ministriga, võib veendumusega öelda, et ministrit ei ole siin.

Proua Joinville'iga Pinna kõneleb õige üleoleva ironia ja pilkega ning muutub väga energiliseks ja asjalikuks siis, kui ta nõuab proualt, ta jätku Robert rahule.

Näitlejanna lahkub, tema asemele ilmub Gabrieli poolt kabinetti palutud Annette. Gabriel tahab oma miniaga jumalaga jätta ja on tema vastu õrn ja kena. Ta on väga õnnelik kuuldes, et Annette ei olegi pa-hane seepärast, et ta ei ole enam ministri-proua. Gabriel palub endale poolnaljata-des jumalagajätusuudlust ja saabki selle — aga samal hetkel avab keegi ukse ja näeb seda. Aga kes see oli? Seda ei tea Gab-riel ega Annette, samuti mitte teise ukse kaudu ilmuvad Julien ja Sylvie. Jälle äh-vardab skandaal, kuna üldiselt ju ei teata, et Gabriel suudleb Annette'i äiana, mitte aga oma ametis eelkäija naist võrgutava mehena. Gabriel ei taipa seda hädaohtu kohe, hakkab siis aga ühes teistega ärrituma. Varsti selgub, et soovimatuks tun-nistajaks oli Vaccarès, kelle ironilisest õnnesoovist Gabriel-Pinna alles saab aru, et teda kahtlustatakse Robert'ilt naise üle-löömises. Gabriel ei taha, et Annette'i hea nimi kannataks tema süü pärast ja nõuab ägedalt, et avaldataks tõde. Oma kokku-miseks ta peab aga veendumata, et sellele seisab vastu Sylvie, kes kardab, et seeläbi hävib tema, Gabrieli, hiilgav poliitiline

karjäär. Oma endise naise energilise pealekäämimise all Gabriel-Pinna muutub „pehmeks“ ja nõustub viimaks kõigelega, ka sellega, et tal tuleb leppimise täheks suudelda Robert'i. Aga ta teeb seda siiski meeeldi ja isegi õrnusega, sest „lõppudelõpuks Robert on ju ta poeg“.

Pinna võib end Gabrieli osas näidata väga mitmest küljest: käskjalana ja ministrina, alandliku orjana ja isandana, lahutatud abielumehena, isana ja äiana, kolleegina ja oma väärtust tundva ülemusena ning poliitilise partei mängukannina, humoorika vestlejana ja ägeda ruskamehena jne. Ja tema mängus ükski neist külgedest ei jää tarvilisel määral valgustamata.

Nagu komöödia lavastuse, nii viib Pinna kogu oma osagi läbi ilusas, kerges naljamängutoonis, elus kogenud, aga kibestumata mehe huumoriga ja torede voolavusega. Ta üleminekud käskjalast ministriks või isaks ja vastupidi on väga paindlikud. Kõige enam aga jääb meele ta vaikne huumor, mis ei lase tal hetkekski minna draamatiliseks või toonilt liig solvavaks ja teravaks, mida tekst iseendast nii mõneski kohas võimaldaks.

ARTUR ADSON
kirjanik ja arvustaja, pühitseb 3. veebr. s. a.
oma 50. sünnipäeva

Paul Viiding

Artur Adson

„Läheb mööda“ ja „Uks tuvi lendab merele“ — kaks piirimärki

ui 3. veebruaril s. a. viiekümneaastaseks saava Artur Adsoni kirjandusliku loomingu nimestik kätte võtta, siis märkame — poeet ja näitekirjanik hoiavad ligilähedalt tasakaalu.

Kakskümmend aastat (Adsoni esimene raamat, luuletuskogu „Henge palango“ ilmus 1917. a.) on annud seitse luuletustekogu ja üheksa lavateost. Kas on kerge ütelda, kummas žanris on tähtpäevale läheneja saavutanud suuremad tulemused, kumb oleks nõnda ütelda tema pärisala? Muidugi mitte. Kui sedagi möönda, et üht luuletust lahutab väiksem vahemaa draamast kui mõnest pikast romaanist, siis ometi on nende erinevate kirjanduslikkude väljendusvormide adekvaatne võrdlemine ikkagi veel raske küllalt. Värsside vastu tundeline inimene võib seotud kõnet üle hinnata. Vastupidi, arukategi kirjandusehuviliste keskel liigub värsipimedaid, kui nii tohib ütelda. Kuidas nendele teha selgeks, et üks väike lüüriline luuletus võib ka-

luda enam kui tervet õhtut täitev näitemäng või viiesaja-leheküljeline romaan?

Käesolevate tähtpäevapuhuste ridade kirjutajale paistab nimelt, et oma parima, kõige enam südamest tuleva ja ju siis ka südamesse mineva, on Adson annud oma värssides. „Vana latern“ ja „Roosikrants“ — mainigem ainult neid, autori teistest luuletuskogudest väljaulatuvaid tippe — pole midagi kaotanud omadusest sügavaid muljeid jätta ka nüüd, ikkagi juba enam kui kakskümmend aastat pärast nende kirjutamist. Seda tunned, kui uuesti silmitsed vanu tuttavaid luuletusi hallil sõja aja paberil. Jumal, jah: mõne rea tõmbaksid maha, mõne luuletuse viskaksid välja — autor vahest teeks seda isegi — aga suhteliselt vähestele nendest asjadest on ajaminas külge hakanud. Nad on haruldasteks ja omapärasteks aareteks eesti laialises ja kõrgetasemelises värsikirjanduses. On öieti kahju, et nad keelepõlde tõttu on kättesaadavad veelgi vähemale arvule inimestest kui eesti ühiskeelsed luuletused.

Kas õpiks kunagi põhjateostlane võru murde ära nii täielikult, et ta saaks nautida Adsoni värse? Ei maksa arvata, et sõnastikud aitaksid: katsugu üks põhjateostlane lugeda neid luuletusi enam-vähemgi õige hääldamisega! Ja mis ütleks lugemine üksi silmadega, paljukese ütleks ainult värsside mõtte mõistmine?

Adsoni luuletused on liigühtlasemad kui tema lavateosed. Adson on kirjutanud kolm ajaloolist draamat, kolm kaasajadraamat, kaks komöödiat ja ühe rahvatüki. Lavateoste alal on ta siis katsunud õnne mitmes erinevas laadis. Adsoni kui näitekirjaniku toodangut sisseraamivad teosed „Läheb mööda“ — esimene, ja „Üks tuvi lendab merele“ — viimane, alles kahe aasta eest ilmunud, tohiksid olla teistest tähtsamad Adsoni mõttemaailma tundmaõppimise mõttes.

Ekspressionistlik „Läheb mööda“, seletava allpealkirjaga „Seitse pilti igapäevast“, see sisaldab rea ühiseid motiive luuletuskoguga „Roosikrants“. „Üks tuvi lendab merele“ kordab mõneski repliigi või monoloogis tõekspidamisi luuletuskogust „Lehekülj ajaraamatust“. „Sa ole tark kuis tahat, aga kui / Sul turjal vanusekuurma kanda. / Võip egä junts sull' silmi ette anda: / Täl elu iin, kui omgi loll kui nui.“ („Lehekülj ajaraamatust“). „Kollend: ... Vaadake mõnda poisiklutti, määrdinud, rumalat uulitsapoissi — tema võib end mõnest halli peaga professorist üleolevamaks tunda. Tema pärralt on tulevik...“ („Üks tuvi...“).

Õeldakse, et kui kirjanik kuski otsekohene on, siis kõigepealt värssides. Värssides rääkides ei kõlba võltsida, elamuste võltsingud ei lase end värsistada või kui seda teha, siis tulemused ei ole tulemused. Adsoni puhul värse võtmeks kasutades, s. t. otsides neid tema lavateoseid, mis suurimas suguluses on tema luuletustega, jõuame pealkirjas mainitud draamade juure.

Kas võib veel kunagi oodata meie päevil ja meie nähes ekspressionismi uussündi? Nõnda mõtlesin, lugedes „Seitse pilti igapäevast“. Ekspressionism löi õitsele pärast maailmasõda, kas praegune Euroopa kultuuriringi närvesööv õhustik ei loo samasugust alust samasugusele tundmuste ärareageerimise tarbele? Kes seda teaks? Aga tõsiasi on, et viieteistkümmene aasta eest ilmunud Adsoni esik- ja katsedraama „Läheb mööda“ tundus täna lugedes kuidagi rohkem ütlevana, kuidagi tarvilikumana kui ta oleks paistnud vahest veel seitsme aasta eestki. Kas hakkab realismist küllalt saama?

„Läheb mööda“, mis on ülesehituselt kaunis sarnane venelase Andrejevi väga suggestiivse „Inimese eluga“, omab palju puudusi, ilmseid ja suuri puudusi, nagu kunagi esi-

mene teos. Ma arvan, et autor on nendest teadlikum kui nende ridade kirjutaja. Mis mind aga sunnib just seda teost välja tõstma Adsoni draamaloomingust, pole mitte ükski eelpoolmainitud motiivideühisus Adsoni mõjuvaima luuletuskoguga „Roosikrants“, vaid ka see, et „Ühe tuvi“ ideederingil on midagi ühist selle esikteosega. „Läheb mööda“ ja „Üks tuvi“ kuuluvad ühte. Nad võrsvad samast kannust.

Muidugi, muidugi, „Ühel tuvil“ on ju oma subtiilne psühholoogiline küsimus aineks, elupõlgur-elupõlgur Kollend ja tema traagika pole mingis nähtavas otseühenduses maailma ja inimese traagikaga üldisemas mõttes. Aga seda otseühenduse puudumist võime ometi võtta ka ainult näivana. „Ühe tuvi“ sümbolism, — Kollendis sümbolilt näha käseb realistlikult mitte hästi võimalik vaheaeg teise ja kolmanda vaatuse vahel —, lubab avaramat tõlgitsemist kui paistab ainult selle draama pealispinda vaadeldes. Kui kujutleme Kollendit lihtsalt füüsilise isikuna, siis me saame temast pildi küll kui kahetsusväärsest erandimesest, kelle elu ei ole aga eriti huvitav ja kes „tegelikult“ ei esine ka küllalt sagedasti. Ühel kui teisel põhjusel ta ei väarikski võibolla siis kirjaniku sulge. Äärmisel juhul me võiksime temas näha vahest ainult farvilikku tasakaalustajat vastaspoolele, positiivsele noorsoole. Ometi on ilmne, et autor ei võta toda vastaspoolt kriitikata sümptiatiaga. Ja nii on Kollend siiski interpreteeritav kui sümbol, elu paljude vastuokuste ja raskesti talutavate külgede üldsustav kandja. Nii võib asja mõista.

Adsoni tõsiste näidendite (ja luuletuste) pessimistlik filosoofiline hoiak, peaaegu igast ironiast vaba lohutussõna „läheb mööda“ märgi all, kutsub ütlema: Veel luuletusi! Ja veel draamasid! Komöödiad ja rahvatükke kirjutada? Ei tea. Eriti viimases žanris on ju nii raske võistelda meie tänapäevase „rahvatüki“ labasusteturul.

✦

Karl Arthur Adson on sündinud 3. II 1889. a. Tartus. Avaldanud võrumurdelised luuletuskogud „Henge palango“ (1917), „Vana laterna“ (1919), „Roosikrants“ (1920), „Kaduvik“ (1927), „Katai, kibuvits nink kivi“ (1928), „Pärlijõgi“ (1931), „Lehekülj ajaraamatust“ (1938); proosapalad „Käsikivi“ (1922) ning näidendid „Läheb mööda“ (1923), „Toomapäev“ (1928), „Lauluisa ja Kirjanetsi“ (1929), „Neli kuningat“ (1931), „Iluduskuninganna“ (1933), „Kolmas tee“ (1932), „Elav kapital“ (1935), „Karu läheb meelõksu“ (1937) ja „Üks tuvi lendab merele“ (1937).

ESTONIA

I. Dzeržinski ooper
„VAIKNE DON“

Lavastaja - E. Uuli, lavapildid -
A. Vahtramäe. Pildil: Grigori
(K. Ots) ja Aksinja (E. Vaarmann)

ESTONIA

I. Dzeržinski ooper
„VAIKNE DON“

Lavastaja - E. Uuli, lavapildid -
A. Vahtramäe. Pildil: stseen III v.

ESTONIA

A. Vesilo lastenäidend
„JÖULUÜO IME“

Näitejuht - A. Vaino, lava-
pildid - V. Haas. Pildil: stseen
Aafrikas

In memoriam Karel Čapek

arel Čapek on kahtlemata kõige rahvusvahelisema kuulsusega Tšehhoslovakkia kirjanik, kelle kandidatuur Nobeli auhinnale oli tõsiselt päevakorras. Tema kirjanduslik looming oli toonud talle laialdase tunnustuse, peamiselt anglo-saksi maa-des, ja seda mitte üksi Euroopas, vaid ka Põhja-Ameerika Ühendriikides, kus mängiti peagu kõiki ta näidendeid. Inglismaal oli Karel Čapek vägagi populaarne, ja mitte üksi oma vaimukate „Inglise kirjade“, vaid kogu oma loomingu tõttu. Ka saksa keele on tõlgitud kõik Čapeki tähtsamad teosed.

Oma kodumaalgi oli K. Čapek väga armastatud ja lugupeetud kirjanik, eriti aga tšehhi demokraatlikes ringkondades. Tšehhoslovakkia vabariigi vabastaja-president T. G. Masaryk pidas K. Čapek'ist nii suurt lugu, et viimane isegi elas sageli suure mõteteadlase-presidenti juures. Ja see lugu-pidamine ja austus, mida tundis tšehhi rahva oleviku suurim kirjanik oma kodumaa vabastaja-presidenti vastu, oli otse liigutav ja haarav: kui K. Čapek kõneles T. G. Masaryk'ist, oli ta täis tuld ja indu. Sellest ongi sündinud K. Čapeki „Kõnelused T. G. Masaryk'iga“. Samuti oli ka K. Čapeki ja Tšehhoslovakkia teise presidenti dr. Ed. Beneši vastastikune sõprus rajatud mõlemapoolsele lugupidamisele.

Nüüd, mil T. G. Masaryk on lahkunud paremasse maailma ja dr. Ed. Beneš on pidanud teiskordselt maapakku minema, nüüd, lugedes Karel Čapeki surmasõnumit, tundus allakirjutanule selle kaks aastat alla 50-aastase suurkirjaniku surm Tšehhoslovakkia tänapäeva taustal vaid kurva, kuid loogilise paratamatusena: kui varisevad endised ühiskondlikud aated ja ideaalid, siis tundub loomulikuna, kui langevad selle kandjadki. Saatus oli hea T. G. Masaryki vastu, kuna ta ei tarvitsenud näha tema loodud riigi katastroofi, mis oleks olnud ka Tšehhoslovakkia president-vabastaja isiklikuks katastroofiks. Aga tema ligemale kaastöölisele ja järglasele presidentitoolil dr. Ed. Beneš ile sai riiklik katastroof ühtlasi isiklikuks katastroofiks, nagu oleks see saanud osaks kindlasti ka dr. Karel Čapek'ile, kuna tema loomingulegi oli märgata eitavat suhtumist juba enne autori füüsilist surma. Kui veel kümme-konk kuud enne Karel Čapeki surma talle „Ema“ Praha esietenduse puhul said osaks suured poolehoiu- ja austusavaldused kui oma rah-

KAREL ČAPEK

va kõige rahvusvahelisema kuulsusega kirjanikule, — mille pealtvaatajaks võis kõige lähemast lähedusest olla ka allakirjutanu, kel oli võimalus õnnitleda autorit ta õnnestunud draama puhul —, siis võisime juba kuu aega enne K. Čapeki surma uue suuna võtnud Tšehho-Slovakkia kirjanduse poolametlikust ülevaatest asjata otsida K. Čapeki nime. Ja hiljem tulid teated K. Čapeki tööde repertuaarist eemaldamisest, ta teoste järgi väandatud filmide keelamisest jne.

K. Čapek oli relativist, realist ja patsifist, kes aga hetk enne Tšehhoslovakkia endise ideoloogia kokkuvarisemist oli muutnud oma patsifistlikku seisukohta selles mõttes, et ta asus kirglikult kaitsesõja kaitsmisele, ja seda just oma draamas „Ema“, mida meil praegu „Estonias“ mängitakse ja mille mängimine Prahast tänapäeval enam kõne alla ei taha tulla.

Karel Čapek, kes oli kõige meisterlikum pisivormis, aga ka väga hea oma romaani-des, oli ühtlasi ajakirjanik-fõljetonist ja filosoof, kes aga ka matkates suutis amü-santselt sõnastada oma suuri tähelepanekuid. Olgu need siis kas ta „Itaalia kir-

**DRAAMATEATRI
NOORSOOTEATER**

J. Kallaku lastenäidend
„SOOVISÖRMUS“

Näitejuht — A. Sunne, lavapil-
did — P. Raudvee. Pildil: Juta
(S. Reek), vanaema (A. Puss) ja
Maie (L. Bauman)

**DRAAMATEATRI
NOORSOOTEATER**

J. Kallaku lastenäidend
„SOOVISÖRMUS“

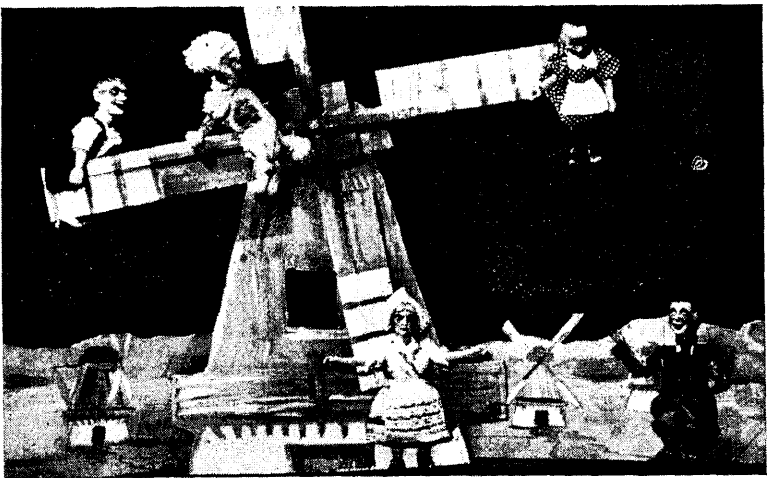
Näitejuht — A. Sunne, lavapil-
did — P. Raudvee. Pildil: Rein
Mann, Mall, Juta, Maie ja Peeter
reisil

**DRAAMATEATRI
NOORSOOTEATER**

G. Helbemäe nukumäng
„VÄIKESED RÄNDURID“

Näitejuht - V. Alev, lavapil-
did - P. Raudvee

G. Verdi ooper „RIGOLETTO“ Vanemuises
Pildil: Mantua hertsog (F. Hallap) ja Rigoletto
(E. Kruuda)

jad“ (1924), „Inglise kirjad“ (1925), „Hispaania kirjad“ või ka „Matk põhjamaile“ („Skandinaavia kirjad“) — neis kõigis sädeleb K. Čapeki haarav ja vaimukas intellekt, mis kõikjal oskab avastada iseloomulikku, jäädes sealjuures ikka ja alati huvitavalt vestlevaks. Amüsantsus on iseloomustavaks jooneks kõigile K. Čapeki matkakirjadele, nii neile, mis ta poissmehena sooritas üksi, nimelt kolmele esimesena nimetatule, kui ka viimasena nimetatud sellelaadsele teosele, mille kaasautoriks oli ta naine, näitlejanna-kirjanik Olga Scheinflugová, kellelt „Matkas põhjamaile“ on pärit teose lüürilisem osa — luuletused.

Mingi, esialgu õige kummalisena tunduv, oleviku kvintessents on kogu K. Čapeki ilukirjanduslik toodang, mille autor asus põhimõttelisel seisukohal, et kirjandus tuleb oleviku inimesele ligemale viia kas või sel teel, et kirjanik kõneleb laiemale lugejaskonnale arusaadavamal keelel, s. o. ta toob oma teoste ainestikku igapäevasele inimesele ligemal seisvaid asju ja küsimusi. Kuid sealsamas K. Čapek nagu valas üle oma detektiiv-motiivid mingi tuleviku fantastikaga, millega jällegi vaheldusid puht-

ajakirjanduslikud sugemed, mis oma lihtsuses on arusaadavad ja mõistetavad kõigile. See kõik kokku peab jalule seadma uued ja ligemad suhted kirjanduse ja tavalise, igapäevase inimese vahel.

Need on üldsugemed K. Čapeki loomingu, millele lisandub kirjaniku dramaatilises toodangus veel sensatsiooniliste, lavaliste ja kinoliste elementide kasutamine, mida kõike aga on kandmas omasugune uueaegne vitaalsus.

K. Čapeki vitaalsusele võlgne me tänu sellegi eest, et teda jätkus kõigile kirjandusliikidele: draama, novell, romaan, reisikirjad, följeton ja filosoofilised mõttemõlgutused ongi need kirjanduslikud põhialad, millel on jäädavam väärtus kui sellel ajakirjanduslikul päevatöö, mis Karel Čapek sooritas radikaalse „Lidové Noviny“ toimetuses. Äärmise eklektikuna on K. Čapek kõikjal mõjutusi vastu võtnud. Itaalia renessansi novell ja commedia dell'arte seisavad aga noore Čapeki juures kindlasti esikohal, kuid hiljem liituvad need veel paljude teiste mujalt ammutatud sugemetega, tuhmuvad ja sulavad ühte, moodustades selle kirjaniku omapärase kirjandusliku ilme, milles esmajärguline seisukoht on isikupärasele leidlikkusele ja jõuliselt väljendatud ideoloogilisel küljel.

Kahtlemata on üldinimeselikud teemadki selleks kaasa aidanud, et K. Čapeki sisult sensatsioonilised ja kujult põnevad teosed, alates juba „Továrna na absolutno“ („Absoluutsuse vabrik“, 1923) ja meisterlikult tehnilist utopismi esitava „Kratatit'iga“ (1924), millele suur menu piirdus küll peamiselt kirjaniku kodumaaga. Viimasena nimetatud romaani olulisemad sugemed olid leidnud kirjaniku poolt arendamist juba ta näidendis „RUR“ (1921), mis oli toonud ta autorile ülemaailmalse kuulsuse ja Ameerika tantjeemid Praha eeslinnas — villa. Viimase mugavuses ja kaunis aias teiskordsel kohtamisel võimalduski allakirjutanal ulatuslikum pilguheit suure kirjaniku loomingu ideoloogilisse maailma.

„Věc Makropulos“ („Makropulose asi“, 1921), käsitledes igavese nooruse probleemi, kuna selle peategelanna-lauljanna hoiab alal oma nooruse kolme sajandi kestes, on samal ajal küllalt iseloomulik teos K. Čapeki varasemas toodangus, kuna siin on müstika ja detektiivsed lood kaunitil segi paisatud ning selle üle lehvib autori sädelev filosofoering inimelu kestvusest. Selle filosofoeringu edasiarendamisega on aga kirjanik kahjustanud oma dramati „Adam Stvořitel“ („Adam Looja“).

Oma kirjanduslikus toodangus on Karel Čapek harrastanud tavaliselt haruldast koostööd teise autoriga. Oma kirjandusliku loominguga algaastail oli Karel Čapeki kaas-

N. Ostrovski näidend „METS“ Tallinna Tööliseatri

Lavastus - P. Põldroos, lavapildid - H. Tamm. Pildil: Nestšastlivtsev (P. Põldroos) ja Stšastlivtsev (A. Mägi)

tööliseks Josef Čapek, ta vanem vend, kelle pärisalaks on maalikunst. Koos on need kaks venda annud mitugi teost, milledest mõnes Josef Čapeki osa piirdub küll vaid omapärasest primitiivsusest kantud graafiliste täienduste ja kaunistustega, kuid mitmes teises ulatub kaastöö ka tekstiile. Kaheset nimetatud liigist mainime siin parematena vaid kaht iseloomulikumat teost. Näidend „Ze životu hmyzu“ („Insektide elust“, 1921) autoriteks on võrdselt Karel ja Josef Čapekid, kuna mõnuses följetonistlikus „kõigi aednike õpetuseks kirjutatud“ teoses „Zahradníkův rok“ („Aedniku aasta“) moodustavad Josef Čapeki joonistused õigegei tõhusa täienduse Karel Čapeki niisama amüsanitsele sõnalisele osale.

Karel Čapeki hilisemast näitekirjanduslikust toodangust nimetaksime veel vaid näidendeid „Bílá nemoc“ („Valge taud“) ja „Matka“ („Ema“), milledega meie teatripublikul oli võimalus, samuti nagu „RUR“igagi, tutvuda juba vahetult (olguagi kahjuks ebatäpsetes tõlgetes) meie teatrite lavastuste kaudu. Nii „RUR“ ja „Ema“ „Estonia“ kui ka „Valge taud“ Eesti Draamateatri laval olid nii kunstiliselt kui ka vist kassaliselt meilgi niisama menükad kui seda on olnud K. Čapeki näidendid peagu kõikjal.

Kui maailmasõja eelpäevil Karel Čapek (sünd. 1890) koos František Langer'iga (sünd. 1885) ja František Khol'iga (1879—1930) alustas sõjakäiku tšehhi kirjanduses seni valitsenud romaani ülevõimu vastu novelli kasuks, siis oli ta selles revolutsiooni-

lises kolmikus kõige noorem, praegu aga püsib neist kolmest oma loominguvõime tipul veel vaid kõige vanem — František Langer. Tolle kirjandusliku sõjaretke katkestas küll 1914. a. mõneks aastaks teine, kaugelt suurem sõjaretk — maailmasõda, milles tšehhid ise paisati kõige kiiremini tiirlevasse sõjakeerisesse, aga ülalnimetatud kolmiku ideoloogilistele lähtekohtadele järgnes nende endi loominguline teostus: K. Čapekil algul koos enesest paar aastat vanema venna Josefiga ja 1917. a. iseseisvalt filosoofiliste novellide koguga „Bžička“ („Jumala piin“), mille vastandlikuks täienduseks psühholoogilises suunas on K. Čapeki teine novellikogu „Trapné povídky“ („Piinavad jutustused“, 1921).

Tugev intellekt K. Čapekis, ta skepsis ja relatiivsusetunne olid koolitatud prantsuse filosoofi H. Bergsoni ja ameerika pragmatistide poolt. Aga selle kirjaniku kriitiline mõtte- ja kirjanduslik suund olid juba tarbetuks ja üleareuseks muutunud selles uues ühiskondlik-poliitilises struktuuris, millesse Tšehho-Slovakkia on asunud oma riikliku arengu teisel astmel, ja rahvusvahelise kirjandusliku kuulsusega K. Čapek oleks võinud uues olukorras muutuda vähimalt ebasobivaks. K. Čapeki varane surm, mis tabas teda 26. dets. 1938. a. ta loominguliste võimete tipuletõusmise eelastmeil, säästis ehk siiski tšehhi suurt kirjanikku paljustest inimlikest ja loomingulisist pettumustist ta kodumaal. Lõhutagem end siis sellegagi suure rahvusvahelise kirjandusliku kaotuse puhul!

Teatriuudiseid Varssavist

ahtlemata on Varssavi kõrgekultuuriline teatriline, mida tõendab kas või ükski juba see asjaolu, et Poola pealinna leidub tänapäeval tervelt kümme draamateatrit. Neist juhvivad viit teatrit silmapaistvad näitlejad, kuna viis teatrit on ühingu „Towarzystwo Krzewienia sztuki teatralnej“ („Teatrikunsti toetamise ühing“) juhtimisel, mille eesotsas seisavad esimehena „Teatr Polski“ direktor dr. Arnold Szyfman ja sekretärina kirjanik Juljusz Kaden-Bandrowski. Need teatrid mängivad kogu aasta läbi, katkestamata oma etendusi suvekuudelgi. Peale draamateatrite leidub Varssavis veel mitu operetteatrit, ooper ja mõned kunstiliselt arvesse tulevad kabareed. Ja kõik need teatrid, välja arvatud vist ainult ooper, leiavad küllalt külalastajaid. Varssavi teatrite välismaised külalastajad aga on pidanud just viimasel ajal üksmeelselt tunnustama, et Poola pealinna teatrid on omandanud esikoha Euroopa teatrite keskel, ning seda just asjaolu tõttu, et poola parimatel lavadel võib kohata kõige kooskõlastunumat loomingut selles mõttes, et autor, näitejuht, dekorator ja näitleja on oma loomingulised osad suutnud orgaaniliselt kokku sulatada ühiseks lavaliseks tervikuks.

Poola tänapäeva näitekirjanduses aga paistavad eriti silma kaks uueilmelist näitekirjanikku, ja just neilt kahelt töid Varssavi teatrid möödunud aasta lõpul kaks esietendust.

Jarosław Iwaszkiewicz, Vene Ukrainas sündinud poolakas, alustas juba üle paarikümne aasta eest oma kirjanduslikku loomingut luuletajana n.-n. „Skamanderi“ rühmas, avaldas hiljem mõned proosateosed — romaanid, töötas Poola välisministeeriumis kirjanduse propaganda alal ning saavutas juba oma esiklavateosega, komöödiaga „Suvi Nohant'is“, suure lavalise menu. Nimetatud komöödias annab Jarosław Iwaszkiewicz õnnestunud läbilõike Frederyk Chopin'i ja George Sand'i armuvahekorra lõppvaatusest, mis toimus viimase mõisas Nohant'is. (Selle teosega tutvub meiegi teatripublik lähemal ajal Eesti Draamateatri lavastuses.) Iwaszkiewicz'i teise eluloolise näidendi „Maskeraadi“, mille autor ise on ristunud melodraamaks, keskseks kujuks on vene suurluuletaja Aleksander Puškin. J. Iwaszkiewicz vaatleb oma kahes elinimetatud näidendis Chopini kui ka Puš-

kinit nõnda öelda hommikkingades, s. o. nende inimlike nõrkustega, heites siin ja seal helgiheitjavalgust peategelaste geniaalsele vaimule. Tõsi, „Suvi Nohant'is“ on dramaatilises ülesehituses märksa kindlam kui seda on „Maskeraadi“ haarava dramaatilise ja melodramaatilise vaheldavus. „Maskeraad“ esitab armukadedusega ja oma võlgadega heitlevat Puškinit, kes tahaks sellest kõigest vabaneda ja pühenduda täiesti luulele, kuid igapäevasus kisub teda kaasa ja hukutabki suure luuletaja, kes on olev tema naise ümber lipitsevast tsaarist.

Dir. Arn. Szyfman oli seekord „Teatr Polski“s“ teinud küll ehk huvitava katse, jagades „Maskeraadi“ kõik osad noorte, vähetuntud näitlejate vahel, mis aga kahjuks ei tulnud sugugi kasuks Iwaszkiewicz'i teosele. Tunnustavalt tuleb sellest lavastusest siiski mainida Puškini osa kehastajat noort andekat näitlejat Wyrzykowski't. Keiser Nikolai I, Puškini naise Natalie ja ta kahe õe kujud jäid noorte näitlejate tõlgitsuses võrdlemisi kahvatuks.

Teine Poola tänapäeva näitekirjanduslik tõusev täht on Antoni Cwojdzinski, kes seisib teadlase õige menuka karjääri algul, kuid pööras sellele selja ja asus kirjutama näidendeid, milles ta elavates kujudes lahendab enam või vähem tuntud teaduslikke teooriaid, tehes seda pealegi komöödiate pinnal. Selle oma aine valikul on autor mitte ükski küllalt omapärane, vaid ühtlasi ka küllalt järjekindel. Seni on lavastatud kolm A. Cwojdzinski naljamängu, millest igauks käsitleb eri teaduslikku teooriat. Kaks esimest komöödiat kandsid pealkirjana: „Einsteini teooria“ ja „Freudi unenägudeteooria“ ja neil mõlemal oli väga suur menu Varssavis ja provintsisiki. Einsteini relatiivsuse ja Sigmund Freudi unenägudeteooriad tohiksid meilgi enam-vähem tuttavad olla, aga viis, kuidas noor autor need üle kannab tegeliku elu taustale ja missuguseid koomilisi ja amüüsantseid olukordi need annavad tavalises igapäevases elus, kui neid näeb tugeva koomilise andega kirjanik, see kõik on vägagi huvitav ja haarav. Tahtmata meenus mulle nende komöödiate lavastusel õige elavalt muistse greeka suure komöödiakirjaniku Menandri toodang. Nagu eelistas Menandergi käsitleda oma komöödiats talle kaasaegseid teaduslikke teooriaid, üle kantuna tavaliste inimeste igapäevasesse ellu, nii toimib ka Cwojdzinski.

L. Fodori komöödia „VAENE KUI KIRIKUROT“
Valga teatris
Pildil: Susie (T. Trees) ja Olly (K. Palmre)

L. Fodori komöödia „VAENE KUI KIRIKUROT“
Valga teatris
Pildil: Susie Sachs (T. Trees)

Selle noore kirjaniku kolmanda lavateo-
sena tuli möödunud aasta lõpul esilavas-
tusele komöödia „Temperamendid“, milles
Cwojdzinski on võtnud komöödiaalsele la-
hendamisele saksa õpetlase Kretschmeri
konstitutsionalismi-teooria. Saksa teadlane
arendab seda teooriat oma uurimuses „Kör-
perbau und Charakter“, milles ta püüab
tõendada, et keha füüsilisele ehitusele vas-
tab teatud vaimline laad. Kretschmeri
järgi jagunevad inimesed vastavalt oma
kehaehitusele kahte suure liiki ning lavalt
kuulemegi kogu aeg aina sellaseid sõnu,
nagu tsiklotüümiline ja skisotüümiline. Esi-
meste liiki kuuluvat vägagi erinevad inime-
sed, nagu rahulikud naljamehed, heatahtli-
kud flegmaatikud, kirjanikud-realistid, an-
dekad organisaatorid (Kant, Robespierre,
Schiller, Slowacki, Metternich ja Erasmus
Rotterdamist), kuna teise liigi moodustavat
peene toimega iseloomud, idealistid, egois-
tid ja idee-fanaatikud (Darvin, Luther, Mi-
rabeau, Humboldt ja Pasteur). Konstitut-
sionalismi-teooria, kandudes üle poola lihtsa
ja ausa pangaametniku perekonna olustiku,
tekkitab seal täielise tohuvabohu ja vis-
kab kõik pea peale.

Olgugi et Antoni Cwojdzinski „Tempera-
mendid“ tunduvad ehk veidi nõrgemana

kui sama autori „Freudi unenägueteooria“,
ei saa siiski salata, et seegi teos võib lavalt
suure menu saavutada, kui lavastaja oskab
kooskõlastada teadusliku teooria diletant-
likud arutlused lihtsate inimeste elu dü-
naamikaga. Kuna autor on ise ka näitleja-
näitejuht (mitte küll käesoleva oma näi-
dendi lavastajana), siis on ta oma teoses
osanud raudse loogika ühendada leidlike olu-
kordadega ja lavatehnika hea tundmisega,
mis kõik kokku annab lavalt külluses oota-
matusi, romantikat, huumorit ja kõigi nüi-
tide sassiminekut. Naljapärgu heaks men-
nuks Varssavi „Väikeses teatris“ aitas palju
kaasa noorema põlve üks andekaimaid näi-
tlejaid-näitejuhte Ziemiński, kes oli teose
lavastajaks ja mängis selles ühtlasi ka
kandvat osa.

Kui A. Cwojdzinski oma komöödiade tea-
duslikule teooriale rajamisega meenutab
Menanderi komöödiad, siis võis aasta lõ-
pul Varssavi lavalt kohata praegusajagi
greeklast: Spiros Melas on oleviku Greeka
tuntud näitekirjanik, kes oma komöödias
„Isa Nikolüsos“ näitab meile elavalt, kust
king Greekaski tänapäeval pigistab.

Noore poliitiliselt tõusva tähe isaks on
rikastunud sadamakõrtsmik, milline asja-
olu üksi juba võiks rikkuda poja poliitilise

karjääri, eeskätt aga rikuks see kindlasti poja abiellumise neiuaga kõrgemast seltskonnast. Et seda ei sünniks, sunnib oma isa häbenev poeg esimest müüma ta südamele nii lähedal seisva sadamakörtsi, et siis poeg võiks oma tulevase naise sugulasele esitada oma isa maal elava mõisaomanikuna. Greeka kõrgema seltskonna elu

poliitilises ja ajakirjanduslikus keerises — see kõik moodustab, kui komöödia peaosad on heades kätes, suurepäraseid lavastusvõimalusi ning annab rikkalikult komililisi olukordi, missuguseist asjaoludest ongi tingitud, et nimetatud greeklase komöödia on praegu Varssavi laval üks menukamaid teoseid.

Mida andis teatrihooaja esimene pool ja mida pakub teine pool?

Nüüd, kus 1938/39. a. teatrihooajast on möödunud esimene pool ja on alanud teine, võib möödunud töö tulemusist teha juba lähemaid kokkuvõtteid. Olgu öeldud kohe, et see on täitnud lootused, millega sügisel alustati uut hooaega: teatri töö maht on kasvanud ja publiku juba aastaid kestnud elav huvi teatri vastu ei ole raugenud. Erilist elevust toonud sündmusi (peale juubelite) ei ole küll märkida, kuid nii mõnigi teater võib oma kontosse kirjutada uusi lavastusvõite ja nii mõnigi näitleja on võinud rikastada eesti näitlejaspere loomingulisi saavutusi. Aineliselt on teatrid tööotanud rahuldavalt, muret näib tegevat vaid repertuaari küsimus. Algupärane näitekirjandus ei suuda ikka veel täiel määral rahuldada teatri kasvavaid nõudeid, paratamatult ollakse sunnitud lünka täitma klassikutega maailmakirjandusest ja muude tõlketeostega. Uute maadena on eesti teatrite repertuaari silmapaistvalt kerkinud tšehhi ja poola näitekirjanike teosed ja, nagu esialgu näib, õige menukate tulemustega.

ESTONIA andis sõnalavastuse alal kuus lavastust, neist üks lastetükk: Ed. Vilde komöödia „Pisuhänd“ A. Lauteri uuslavastusel, A. Mälgu uudisteos „Metsumal“ J. Tõnopa lavastusel, prantslase Birabeau' komöödia „Minu poeg — minister“ P. Pinna juhtimisel, hiljuti surnud maailmakuulsusega tšehhi kirjaniku K. Čapeki „Ema“, mille lavastas külalisena Andres Särev, ja poolaka V. Perzynski „Kergemeelne öde“, lavastus A. Lauterilt. Lastetükina anti jõuluks A. Vesilo alapäränd „Jõuluõie“ A. Vaino näitejuhtimisel. Suurima menu saavutas heatujuline komöödia „Minu poeg — minister“ (14 etendust ligi 10.000 vaatlejale), kus eriti Paul Pinna võis ilmutada oma talendi mitmekülgust, suurima kunstilise menu pälvis aga K. Čapeki „Ema“, mille ansamblist tuleb eriti välja tõsta L. Reimani meisterlikult kujundatud teose nimiosalist. Eelmise hooaja repertuaarist korrati hea eduga „Juuraku Huldat“. Poolhooaja lavastusist on veel mänguhoos „Minu poeg — minister“, „Ema“ ja „Kergemeelne öde“, mis tulevad ettekandele ka hooaja teisel poolel. Rahaliselt on draama poolhooajal ületanud teatri eelarves vastava aja eest ettenähtud summa ja on annud väikese tagavaragi.

Möödunud poolhooajal toodi välja kaks ooperit: Tšaikovski „Mazepa“ ja Donizetti „Don Pasquale“. Esimesega avati ühtlasi käesolev hooaeg. Mõlemad lavastas Eino Uuli, kusjuures „Don Pasquale“s tegutses muusikajuhina külaline O. Roots. Sama ooperiga tähistas ka K. Viitol oma 50 a. sünnipäeva ja lavategevuse 20 a. juubelit. Suurima menu saavutas „Mazepa“, mis läks 17 korda. Vanadest ooperitest korrati „Martat“ (2 etendust) ja „Toscat“ (1 etendus).

Mitmesuguseil, nii tehnilisil kui ka terviselikel, põhjusil möödunud poolhooajal uut balleti välja tuua ei saadud, korrati vaid eelmisest hooajast täiel menul katkenud „Lakšmi“ ja „Flora ärkamist“, millega anti 5 etendust.

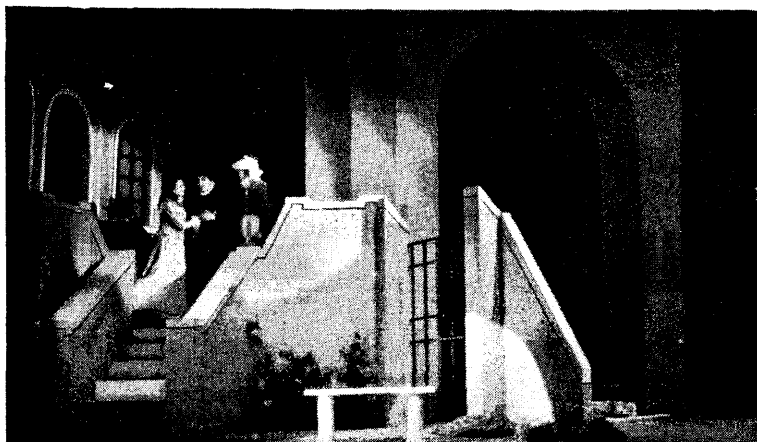
Opereti alal anti samuti kaks lavastust — Abrahami „Juulia“ ja Beeri „Poola pulmad“, mõlemad Agu Lüüdiku lavastusel. Kuni aastavahetuseni läks „Juulia“ 20 korda ja „Poola pulmad“ 10 korda. Mõlemad operetid püsivad täie menuga veel laval ning nende edu näib kogu aeg jätkuvat. Endistest operetidest korrati „Rose-Marie“d (10 korda) ja „Tatra tüdrukut“ (1 kord).

Kokku võttes andis Estonia 1938/39. a. esimesel poolel 132 etendust ligi 90.000 vaatlejale, kassatuluaga Kr. 75.000.—. Küllastajate ja etenduste arvuga on esikohal draama (52 etendust 36.800 vaatlejaga).

VANEMUINE

G. Verdi ooper
„RIGOLETTO“

Lavastaja - A. Mering, lavapildid - A. Lepik, muusikajuht - J. Simm. Pildil: Gilda (E. Maasik), Rigoletto (E. Kruuda) ja Giovanna (L. Kurvits)

VANEMUINE

G. Verdi ooper
„RIGOLETTO“

Lavastaja - A. Mering, lavapildid - A. Lepik, muusikajuht - J. Simm. Pildil: Maddalena (E. Pamul), hertsog (F. Hallap) ja Sparafucile (J. Maksim)

VANEMUINE

P. Rummo lastenäidend
„LÖUNATUULE
EKSIRÄNNAK“

Näitejuht - J. Kull, lavapildid - G. Raud. Pildil: jõuluvana (J. Jürgo), pakasetaat (V. Ader) ja lumimemmed

Hooaja teise poole töökavas on sõnadraama alal H. Ibseni „Rahva vaenlane“ (esietendus 29. jaanuaril), kus dr. Stockmanni osas esineb Paul Pinna. Sama teosega märgib teeneline näitleja B. Kuuskemaa oma 60 a. sünnipäeva ja 40-a. lavategevuse juubelit. Teise sõnalavastusena on ette nähtud A. Kivika „Ni me d m a r m o r t a h v l i i“. See on draama samanimelise romaani aineil, mille on koostanud autor ühes dr. A. Annistega. Siin ei ole tegu paljalt dramatiseerimisega, vaid seal, kus dramaatiline vorm seda nõudis, on romaanist mööda mindud, on loodud uusi olukordi või kasutatud romaani ainet teisendatud kujul. Esietendus on ette nähtud Vabariigi aastapäevaks. Sama draama etendusega pühitseb 26. veebruaril Hugo Laur oma 20-a. lavategevuse juubelit. Edasi on kaalumisel mõned algupärandid, kuid neis esinenud puuduste pärast on need praegu viimistlemisel. Kui autorid oma tööga õigeaegselt toime tulevad, võivad veel mõned algupärandid sel poolhooajal rambivalgust näha. Peale algupärandite on kaalumisel H. Vuolijoe „Niskamäe naiste“ järg „Niskamäe leib“ ja soome autori J. Turja „Tuomari Martta“. Ooperist tuli hooaja teisel poolel esilavastusele Nõukogude Vene autori Dzeržinski ooper „Vaikne Don“, mis on esimese Nõukogude Vene ooper Eestis ja esimese N. Vene lavateos Estonia laval. Järgmistena on ette nähtud Bizet' „Karmeni“ uuslavastus ja Auberi „Fra Diavolo“. Balleti alal tuleb jaanuari lõpul või veebruari algul esilavastusele Nõukogude Vene kuulus ballett „Punane moon“ R. Olbrei juhatusel. Uutest operettidest on ette nähtud R. Stolzi operett „Onupoeg Bataavia“ ja J. Straussi „Karneval Roomas“.

VANEMUISE teater jätkab tööd käesoleval hooajal endiselt Saksa teatri ruumes, kuna uue hoone valmimine on mitmesuguseil põhjusil viibinud. Nagu nüüd selgunud, lõpetab teater käesoleva hooaja samuti senistes üüriruumides ja uue hoone avamine toimub ühtlasi sügishooaja avamisega.

Käesoleva 1938/39. a. hooaja avas teater 15. septembril August Mälgu uudisnäidendiga „Mets humal“, mille lavastas K. Aluoja ja millele vastava muusika lõi teeneline dirigent Juhan Simm. „Metshumal“ püsis lühemat aega laval kui A. Mälgu senised näendid. Järgmises lavastuses — A. Kitzbergi ja Juhan Simmi laulumängus „Kosjasõit“, mille lavastas A. Mering, jäeti näidendi sündmus oma õigesse aega, nimelt läinud sajandi lõppu, lisandamata sellele päevakajalist nalja, nagu seda selle laulumängu puhul seni on tavatsetud teha. „Kosjasõit“ leidis sooja vastuvõtu ja püsib repertuaaris edasi. Temaga märkis teeneline dirigent Juhan Simm 4. detsembril ka oma muusikalise tegevuse juubelit. Teise muusikalise lavastusena mängiti M. Bertuchi ja A. P. Srečkoviči operetti „Janja“.

Komöödiaist toodi lavale Ungari näitekirjaniku L. Lakatose „Kaheksateistkümnendaastased“, mis kujutab koolist vabanenud noorukite armastusprobleeme, ja Fred Helli ja Adolf Schutzi näidendit „Eesriie langeb“.

Maailmakirjanduse klassilisist teoseist lavastati hooaja esimesel poolel Maksim Gorki „Põhjas“ K. Aluoja lavastusel. Teatri õpperühma poolt kanti ette P. Vegneri näidend „Tütarlaps Irene“ kahes koosseisus, andes seega kõigile õpilasile võimalusi esinemiseks.

Hooaja teisel poolel on senini lavale toodud Paul Rummo lastenäidend „Lõuatuule eksirännak“, J. Kulli lavastusel, ja G. Verdi ooper „Rigoletto“. Ooperi lavastas A. Mering. Lisaks kahele eelmisele kavatsetakse mängida järgmisi sõnalavastusi: Eino Leino „Simo Hurt“, mis on nii autori enda kui ka Soome näitekirjanduse parimaid klassilisi teoseid, Hella Vuolijoe „Niskamäe leib“, mida mängitakse praegu Helsingi Rahvateatris, Luts-Särevi „Äripäev“, J. Parijõe „Terassoiss“, Helene Ranna „Veeuputus“, F. Langeri „72“ ja „Mülkasoo“ autori M. Ziverti „Partisanid“. „Simo Hurdaga“ tähistab Kaarli Aluoja oma 15-a. lavategevust 2. veebruaril s. a.

Muusikaliste lavastusena on ette nähtud Fernandezi ja Munoz Seca operett „Caramba“, Lang ja Farkase „Õueloõž“ ja ooperitest „Karmen“.

Avaldatud repertuaaris on võimalikud mõnesugused muudatused.

EESTI DRAAMATEATRI poolhooaja töö mahtu ning tulemski kokku võttes võib kõigiti rahuldust tunda nendest kunstilistest tungidest, mida teater on püüdnud taotleda oma lavarakenduses. Eritingimisis töötav Eesti Draamateater peab sageli puhttehniliste raskuste tõttu kárpima oma sisukavatsusi, kuid need eriolud pole suutnud eemale heidutada raskemaistki katseist. Ja kui saavutuste kaalumised niihästi arvustuste kui ka publiku hinnangulistel vaekaussidel kord siia-, kord sinnapoole on langenud, siis on need kõigiti olnud risttoimelisteks juhusteks teatritööl.

Hooaeg avati pealinna A. Strindbergi ajaloolise suudraamaga „Talupoegade kuningas“ („Erik XIV“). Lavastus leidis arvustajate poolt üksmeelselt tunnustava hinnangu. W. Mettus võrdleb kolme tema nähtud „Erik XIV“ erilavastust järgmiselt:

UGALA

H. Vuolijõe näidend
„JUSTIINA“

Näitejuht - E. Tinn, lavapildid -
A. Möldroo. Pildil: stseen 6.
pildist

UGALA

J. Kallaku lastenäidend
„SOOVISÖRMUS“

Näitejuhid E. Tinn ja K. Söödor,
lavapildid - A. Möldroo. Pildil:
stseen 2. pildist

UGALA

O. Scheinflugova komöödia
„AKNAKE“

Näitejuht - K. Söödor, lavapil-
did - A. Möldroo. Pildil: stseen
III v.

„Kui seda kolme lavastust lühidalt võrrelda, ütleksin nii: moskvalaste juures nägime Eerikut, Vanemuises Göranit, Eesti Draamateatris kogu näidendit... See on suur pluss, mille E. Draamateater rahuldustundega võib märkida oma kontosse.“ (Pvl. 19. IX 1938). Samasuguse kunstilise menu osaliseks sai ka S. Kiedrzyński tihedakoeline tänapäevakomöödia „Õnn algab homme“. Kolmandana lavastatud A. Jakobsoni esikdraama „Purunenud vaas“ sai pealinna arvustajailt — peale ühe erandi — halva hinnangu. Sellele realistlikult arenevale perekonnadraamale heideti ette liigest eepilistust, probleemi dramatilist lahendamist kui ka ebasobivat osade jaotust lavastuses. Näidendi sisu väärtuste küsimus aga asus osa arvustajaid kõigiti tunnustavale seisukohale, mida kõige tabavamalt iseloomustab L. Soonbergi sõnavõtt: „Draamateatril on käesoleva hooaja repertuaariga vedanud. Head tükid olid „Erik XIV“ ja „Õnn algab homme“ ning sama peab tunnustama äsjanähtud August Jakobsoni näidendi „Purunenud vaasi“ kohta... August Jakobsoni teos jättis lugedes märksa sügavama mulje kui laval nähtuna, ja selles on süüdi teater.“ (Uus Eesti — 21. XI 1938). Väljaspool Tallinna aga on sellele tunnustusele tulnud kõikjalt tugevat lisa. Mõned on isegi õige teravalt välja astunud „Purunenud vaasi“ mahategevate arvustuste vastu (vt. M. Jürna — „Postimees“ 29. XI 1938). Natuke tagasihoidlikumate lahk hinnangute osaliseks sai H. Välisalmi dramatiseering J. Linnankoski samanimelisest romaanist — „Laul tulipunases lilled“. Arvustajate eriarvamised selle ürgromantilise tegumoe näidendi kohta näikse aga tingitud olevat kunstisuunalisist tõekspidamisist. Nagu sellest lühikesest kokkuvõttest selgub, on peateatri hooaja esimene pool üles kergitanud nii kunstilisi tunnustusi kui ka lahk hinnanguid, milliseid teater enesele tulevikuski tahab koguda tööerkust.

Noorsooteatris tõi poolaeg lavale kaks algupärandit: P. Toomendi „Lamburneu“ ja J. Kallaku „Soovisõrmuse“. Neile sekundeeris nukuteatris G. Helbemäe „Väikesed rändurid“.

Hooaja teiseks pooleks on juba tõhe rakendatud H. Raudsepa „Mustahamba“ ja A. Gehri „Kuues majakord“. „Mustahamba“ on tõetruu väljalõige meie vabadussõja alg-aja Lõuna-Eesti maamiljööst. Siin on Raudsepp suure julgusega iseloomustanud meie äritsevat põlisperemeest, kes ei taha tunnistada ühtki välisvõimu. „Kuues majakord“ viib meid Pariisi vasema linnaosa katusealuste elanike keskele, kus saame omapäraste kehvikute elupildi kõigi nende rõõmude ja muredega. Lavastused valmivad alles veebruari lõpuks, sest jaanuari keskel sõidavad „Laul tulipunases lilled“ ja „Purunenud vaas“ veel ringreisidele. Kolmanda lavastusena on ette nähtud H. Bossdorfi „Punane aluskuub“. See mõnus rannaelu käsitlev rahvatükk tuleb mängimisele A. Hõimre 15-aastase lavategevuse tähistamiseks. Veebruari esimestel päevadel pääseb kordamisele äsjasurnud tšehhi kirjaniku K. Capeki „Valge taud“, mis läinud aastal üksmeelselt tunnustati üheks tuumakaimaks lavateoseks ja mida saadi mängida vaid paar korda. Noorsooteatri uuslavastuseks tuleb P. Rummo algupärand kooliõpilaste elust „Linnuse saladus“.

TÖÖLISTEATRI hooaja avatenduseks oli H. Vuolijõe „Justiina“, mis ülesehituselt on küll väga lavaline, kuid kunstiliselt väärtuselt nõrk teos. Tänu A. Särevi lavastusele ja näitlejate mängule kujunes „Justiinast“ siiski poolhooaja menukaim lavastus (26 etendust ligi 10.000 vaatlejale, kassatuluga Kr. 6.500.—). Teiseks lavastuseks oli poolatari G. Zapolska näidend „Preili Maliczewska“ P. Põldroosi lavastusel, millele järgnes N. Gogoli klassiline komöödia „Naisevõtt“ A. Särevi lavastusel. Mõlemad viimati mainitud lavastused ei saavutanud erilist menu. Hea minekuhoo sai sisse aga P. Põldroosi lavastatud Seca-Fernandezi operetiparoodia „Caramba“, mida hooaja esimesel pooltel saadi mängida 18 korda ja mille menu jätkub teisel pooltel. Hea hooga läks ja läheb ka O. Luts-A. Särevi dramatiseering „Aripäev“ A. Särevi näitejuhtimisel. „Aripäev“ hinnatakse kõigiti õnnestunud dramatiseeringuks ja üheks parimaks tööks A. Särevi loomingu. Detsembri lõpul tuli veel lavale N. Ostrovski klassiline näidend „Mets“, millega teeneline näitleja Anna Tamm märkis oma lavategevuse 30. a. juubelit. Üldse on poolhooajal antud 155 etendust 56.600 vaatlejale, kassatuluga üle Kr. 35.000.—.

Hooaja teise poole töökavas on pärast A. Kitzbergi „Kauka jumala“ esietendust, mis A. Särevi lavastusel toimus 12. jaanuaril, ette nähtud ümberkohandatud ja osaliselt uute tegelastega T. Pakkala „Parvepoisid“ P. Põldroosi juhtimisel. Veebruaris on ette näha kaks esietendust: tšehhi kirjaniku F. Langeri draama „Nr. 72“ P. Põldroosi lavastusel ja Shakespeare'i komöödia „Windsori lõbusad naised“ A. Särevi lavastusel. Järgnev repertuaar on praegu veel lahtine, märkida võiks vaid poola kirjaniku J. Szaniawski komöödiat „Kippar“ ja dramatiseeringut algupärasest romaanist „Ristikõites“.

ENDLAL oli hooaja esimene pool üle ootuste edukas. Kui see seniselt jätkub, ületab käesolev hooaeg töö mahult ja edukuselt kõik senised aastad Endlas.

KANNEL

M. Jotuni rahvatükk
„MEHE KÜLJELUU“

Näitejuht - F. Pettai, lava-
pildid - E. Hallop. Pildil: Amalia
(J. Ajango), Thomas (A. Tammi-
saar), Miina (A. Hiieloo) ja
Topias (R. Plakk)

KANNEL

M. Jotuni rahvatükk
„MEHE KÜLJELUU“

Näitejuht - F. Pettai, lava-
pildid - E. Hallop. Pildil: stseen
III v.

KANNEL

M. Ziverts'i draama
„MÜLKASOO“

Näitejuht - F. Pettai, lava-
pildid - E. Hallop. Pildil: Grant
(V. Lember) ja Inga (H. Lember)

Tegelik töö algas H. Vuolijoe komöödiaga „Juuraku Hulda“ eelmisest hooajast, mida augustiku keskel hakati mängima maakonnas, kusjuures publiku osavõtt etendusist oli erakordselt suur. Pärnus avati hooaeg 24. septembril Shakespeare'i „Suveöö unenäoga“, mille kunstilised väärtused leidsid üldist tunnustust. Kassaliselt kujunes uutest lavastustest menukaimaks L. Fodori komöödia „Küpsustunnistus“, mida etendati 11 korda. Uusi lavastusi anti üldse 7, neist peale eelmainitud: E. Tammlaane draama „Raudne kodu“, F. Molnari komöödia „Võidukas naine“, E. Vacheki komöödia „Ahi“, M. Zivertsi draama „Mülkasoo“ ja A. Kitzbergi lastenäidend „Võlupill“. Üldiselt on õnnestunud kogu hooaja esimese poole repertuaari, millest suurem osa on seni veel lõpuni mängimata. Üldse on antud 53 etendust umbes 16.000 vaatlejale.

Hooaja teise poole repertuaarist on praegu märkida vaid H. Vuolijoe „Justiinat“, mille esietendus toimus 14. jaanuaril. Edasise repertuaari kohta kindlaid andmeid veel pole. Eelistatakse algupärandeid, kuid need peavad ka tõesti head olema, sest kodumaised suhteliselt kõrged autoritasu normid ei luba väikesele teatrile sel alal katsetusi.

UGALA teater andis hooaja esimesel poolel etendusi 12 näidendiga, nendest oli esilavastusi 7, kuna 5 näidendit püsis repertuaaris eelmisest hooajast. Esilavastusi anti järgmistest näidenditega: Ed. Vilde „Sida“, H. Vuolijoe „Juuraku Hulda“, I. Verneuille'i „Maksimumaksjate kool“, P. Vegneri „Tütarlaps Irene“, M. Mohri „Helisev öö“ („Improvisatsioonid juunis“), J. Kallaku lastenäidend „Soovisõrmus“ ja O. Scheinflugowä „Aknake“. Eelmise aasta repertuaarist püsisid mängukavas A. Sepa „Maja sadamas“, R. Ranniku „Tuled karidel“, V. Verner'i „Inimesed ajujäl“, L. Fodori „Küpsustunnistus“ ja R. Oweni „Mister Wu“.

Üldse anti etendusi hooaja esimesel poolel 84, nendest 30 Viljandis ja 54 väljaspool Viljandit. Etendusi külastas kokku 17.288 vaatlejat, nendest Viljandis 5.162 ja väljaspool Viljandit 12.126. Kassalisi tulusid oli kokku üle Kr. 11.000.—

Võrreldes teatri 1937/38. a. hooaja esimese poolega on tõusnud niihästi etenduste keskmine kassa kui ka üldine kassa. Küllastajate arv on jäänud samale tasemele kui see oli aasta tagasi. Kuna teatri 1938/39. a. hooaja eelarve oli tasakaalustatud Kr. 18.000-le, siis esimest poolt võib majanduslikult pida kõigiti õnnestunuks. Siin tuleb aga arvestada ka mitmesuguste lisakuludega, mis eelarves olid ette nähtud ainult osaliselt. Nii seati sisse Ugala teatri hoiu- ja abistamise kassa, mille kulud eelarves üldse puudusid; hooaja esimesel poolel nõudis eriti rohkesti kulusid näitlejate arstiabi viimine ühesuguseile aluseile riigi- ja omavalitsusteenijatega. Mis puutub etendustesse väljaspool Viljandit, siis nõuavad siin rohkesti lisakulusid sõidu-, saalide üüri- ja mõnes kohas isegi lõbustusmaksu-kulud.

Eelseisval hooaja poolel on kavatsus mängida klassikuid, algupärandeid ja lähemate naaberrahvaste lavaliteratuurist mõningaid läbilõõnuid näidendeid. Veebruari esimestel päevadel, arvatavasti 4. veebruaril, pühitseb Ugala direktor ja kunstiline juht Eduard Tinn oma 15-a. lavategevuse juubelit, mille puhul on kavatsus ette kanda Shakespeare'i tragöödiat „Othello“, mis oleks ühtlasi ka esimene Shakespeare'i näidendi lavastus Ugalas. Algupärandeist on nimetada E. Tammlaane „Raudset kodu“ ja Arnold Sepa „Rohelist tolm“, mis autoril praegu viimistlemisel. Teine neist algupärandeist lavastuks veebruari lõpul. Kavatsusel on ka endiselt külastada kohti Viljandist väljaspool, kus Ugala seni alati on olnud hea ja soe vastuvõtt.

Teatri kunstiline ringkond ootab pikisilmi teatrimaja kriisi lahendamist, et oleks võimalik segamatult anda oma tööle avaramas ja korralikumas kodus.

NARVA TEATER algas käesolevat hooaega uue kunstilise juhiga ja mitmete sisetemiste reformidega, milledest tähtsaimad on kutseliste näitlejate kaadri suurendamine ja eeltööd iseseisva teatriorganisatsiooni loomiseks vastava sihtasutuse näol. Ettevõtetud uuendused on annud positiivseid tulemusi.

Poolhooaja jooksul on antud viis uut sõnalavastust: H. Vuolijoe „Juuraku Hulda“, J. Bekeffi „Vabandamatu tund“, E. Vacheki „Ahi“, A. H. Tammsaare-A. Särevi „Andres ja Pearu“ ja H. Raudsepa „Mees, kelle käes on trumbid“ ning operett „Bajadeer“. Neist olid edukaimad „Juuraku Hulda“ (16 etendust) ja „Andres ja Pearu“ (12 etendust), mis püsisid ka teise poolhooaja mängukavas. Kokku on antud 50 etendust (möödunud aastal samal ajavahemikul 39). Eriti tugevasti on kasvanud teatri omatulu: piletimüügist on laekunud umbes Kr. 5.300.— (möödunud aastal samal ajavahemikul vaid Kr. 3.000.—). Tublit tõusu näitab ka küllastajate arv. Kuna hooaja teine pool on tavaliselt elavam esimesest, siis on oodata ka teatri töös samuti tõusu. Teise poolhooaja repertuaaris on E. Vaiguri „Potilill ja karusammal“, M. Zivertsi „Mülkasoo“, E. O'Neill'i „Oinoorus“, F. Molnari „Delila“ ja mõned teised teosed, millele valik ei ole veel kindel.

VALGA TEATER

L. Fodori komöödia

„VAENE KUI KIRIKUROT”

Näitejuht - V. Soosõrv, lavapildid - K. Rooleid. Pildil: Schünzel (V. Soosõrv), Ullrich (L. Nielsen) ja Susie (T. Trees)

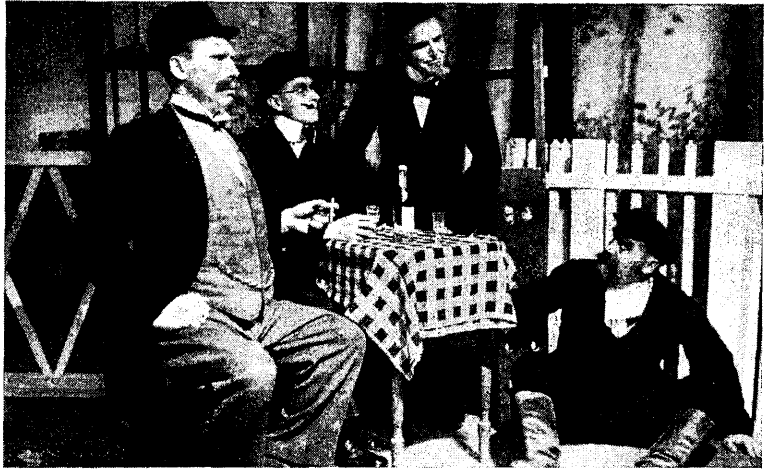

KURESSAARE TEATER

A. Mälgu komöödia

„SIKUD KAEVUL”

Näitejuht - R. Kuljus. Pildil: Naeris (H. Maripuu), Trall (N. Maripuu), Pusi (E. Pea) ja Küüslauk (T. Maripuu)

ESTONIA

A. Vesilo lastenäidend

„JÕULUÜS IME”

Näitejuht - A. Vaino, lavapildid - V. Haas. Pildil: madrus (B. Blinoff) laevaga

KANDLE teater avas hooaja 4. septembril H. Vuolijoe komöödiaga „Juuraku Huld“, mida on etendatud hooaja esimesel poolel 11 korda ja millest sai teatrilise kassatükk. Oktoobris toimunud E. Ellori komöödia „Mees maanteelt“ esietendus sünnitas elevust, kuna näidendi autoriks on Võru tuntud kirjanik-ajakirjanik Elmo Ploom. Ch. Dickensi „Kilk koldel“ ettekanne kujunes kunstiküpse lavastuse, näitlejate tiheda mängu ja õnnestunud lavapiltide tõttu tõsisemalt teatrirepertuaari hindavale teatripublikule nauditavaks palaks. M. Klassi ameerikalik komöödia „Äri ja armastus“ läks hea tuju ja hooga üle lava. Sama teosega teatri kunstiline juht F. Pettai püüdis oma 50 a. sünnipäeva. Poolhooaja lõpuks toodi lavale läti kirjaniku M. Zievertsi sangari-draama „Mülkasoo“. Hooaja esimesel poolel on teater annud kogusummas 27 etendust, nendest 11 maal ja 16 linnas. Kogu teatri töö on olnud edukas ja saanud hea hinnangu nii arvustuselt kui ka publikult.

1938/39. a. hooaja teise poole mängukavas on ette nähtud järgmised teosed: J. Kallaku lastenäidend „Õõluluvaimud“, M. Jotuni komöödia „Mehe küljeluu“, Mälk-Särevi dramatiseering „Taevalpalge all“, F. Lehari operett „Lõbus lesk“, A. Adsoni „Iluduskuninganna“, J. Bekeffi „Vabandamatu tund“, J. Petersi „Praod parketis“, Tammsaare-Särevi „Andres ja Pearu“ ja P. Rummo „Lõunatuule eksirännak“.

Hooaja esimesel poolel on VALGA teater annud 4 esietendust — E. Tammlaane „Valgelagendik“, hooaja avatükina, A. Kitzbergi-J. Simmi „Kosjasõit“, H. Vuolijoe „Juuraku Huld“ ja L. Fodori „Vaene kui kirikurott“ — ning korranud kaht lavastust eelmise aasta repertuaarist (R. Blaumani „Rätsepad Sillamatsil“ ja M. Metsanurga „Vagade elu“). Uuslavastuste arv on poolhooajal harilikust ja kavatsesust väiksem kui möödunud aastal. Rõõmustavalt peab aga siinjuures märkima, et esitatud lavastustes on antud kunstilist tihedust palju märkimisväärselt kui seda tehti varem aastail. Allakriipsutamist väärib näitejuht V. Soosõrva suur püüdlikkus tegelaste kasvatamisel ja üksikute tegelaste järjekindel arenemine ja küpsemine, kusjuures ei saa nimetamata jätta T. Treesi silmapaistvaid tulemusi esinemistes nii „Juuraku Huld“ kui ka „Vaene kui kirikurott“.

Teatrikülastajate arv on olnud keskmiselt iga etenduse kohta 250 inimest ning keskmine kassatulu on olnud Kr. 96.—. Väljasõite maakonda on raskendanud liiklemistingimuste puudulikkus. Teisel hooaja poolel on kevadel kavatsus väljasõite ette võtta suuremal arvul. Sügisel ellukutsutud noorterühmas on hariliku töö kõrval näitejuhi ja teiste asjatundjate õpetusel töötanud umbes 15 noort. Vana-aasta õhtul esinesidki juba mõned neist, ja paistab, et püsiva tööga nii mõnestki võib arenda väärilisi kaaslasid vanemaile tegelastele. Möödunud hooaja esimesel poolel eriti rõõmustas Valga teatrirahvast tuntud teatriarvustaja hr. Mettuse küllasõit. Sellane huvi asjatundjate poolt on määrava tähendusega areneva teatri töö tulemustele kui ka tegelaskonna töötahtele.

Hooaja teise poole kavas on juba jaanuarikuus anda kaks uuslavastust. Tänu Haridusministeeriumist saadud toetusele lavastab teater üle pika aja ühe lastetüki ja teisena tuuakse lavale teatri vanema tegelase — Marie Päiva — juubeli tähistamiseks F. Langeri „Kameel läheb läbi nõelasilma“, juubilariga peaosas. Tähendatud lavastus valmib jaanuariku lõpuks. Pealeselle seisab kavas vähemalt veel nelja uuslavastuse lavaletoomine.

KURESSAARE teatri hooaja esimene pool möödus algupärandite lavastuste tähe all. On antud 6 esietendust: Aug. Mälgu „Metshumal“ ja „Sikud kaevul“, Arnold Sepa „Maja sadamas“, E. Tammlaane „Raudne kodu“, õpperühma ettekan-del E. Vaiguri „Potilil ja karusammal“ ja viimasena E. Laidsaare lastenäidend „Kingsepp Pigitraadi kasupoeg“. Eelmise aasta repertuaarist on korratud kolme algupärast lavastust. Kokku on 1. jaanuarini antud 34 (29) etendust (klambrites eelmise hooaja sama aja arvud), neist Kuressaare linnas 18 (17) ja maakonnas 16 (12) etendust kokku 5.600 vaatlejale. Kassaliselt ja publiku osavõtult menukaimaks osutus A. Sepa „Maja sadamas“ ja Aug. Mälgu „Metshumal“. Võrreldes möödunud hooaja sama ajaga on teater saavutanud nii kunstiliselt kui ka majanduslikult paremaid tulemusi.

Hooaja teisel poolel tahab teater etenduste arvu tõsta, eriti võrreusetenduste alal, tehes maareisidega algust juba jaanuaris. Repertuaari koostamisel on enamus jällegi algupärandil. Lavastusele tuleb esimeses järjekorras Arvi Rahula uudisnäidend „Noorus tuleb tallu“, siis Zievertsi „Mülkasoo“, I. P. Ukukivi „Puuder ja lubi“, H. Raudsepa „Lipud tormis“, A. Mälgu „Taevalpalge all“ ja üks laulumäng. Kevadel on kavas teha jälle 5-päevaline ringreis Hiiumaale.

Betty Kuuskemaa suurjuubel

Jaanuaris peab oma 60. sünnipäeva meie vanim naisnäitleja Betty Kuuskemaa, kes mängis Estonia teatris juba enne kutselise teatri sündi ja kes seega nüüd pühitseb ühtlasi ka oma 40-a. lavategevuse juubelit.

Estonia teatril on meie kultuuristumise protsessis suuri teeneid. Betty Kuuskemaa on kogu oma eluaja innu ja armastusega kaasa löönud selles kunstikultuurilises ja sellega kaasaskäivas ühiskonna vaimse mõtlemise protsessis. Eesti teatripublikul on küllaldaselt auvõlakohustusi oma armsa Betty töö kordaminekute vastu.

Betty Kuuskemaa sündis Elisabeth Jõggis'ena 28.(16.) I 1879 Hageri kihelkonnas Mäeküla mõisas. Ta isa oli kokk ja ema kammerneitsi, ehk, nagu üteldi siis — kammerjungfer. Kodus omandas ta eesti ja saksa keele. Koolihariduse sai Tallinna Niclaseni elementaarkoolis ja elas seitsme aasta vanusest peale Tallinnas. Elukutses õppis ta aednike juures lillepunujaks, tehes ilupärgi, lauadekoratsioone jne., nagu see tol ajal oli moeks peenes seltskonnas.

Noores põlves oli tal väga vähe võimalusi külastada teatreid. Esmakordselt käis ta Tallinna „Saksa teatris“ 1896. a. „Romeo ja Julia“ etendusel.

Eesti teatriolud olid tol ajal veel üsna mannetud. Estonia selts korraldas küll juba kaemat aega näitemänguõhtuid, kuid need olid kunstilisest seisukohast veel üsna madalad, sest näitlejail ja ka näitejuhtidel polnud kellelgi vastavat haridust ega kogemusi. Ja ka publik ise suhtus asjale kui kometitegemisele meelelahutuseks ja külastas õhtuid elavalt peamiselt siis, kui „suurt ja päristirkust“ polnud kohal.

Siiski sel ajal tõusis tarvidus teatri kui vaimse kunstilise ürituse järgi ja püüti tegutseda. Päevavalgele kerkis juba nooruke Paul Pinna, kes küll teenis kantseleis, aga kelle loomulik anne iseendast viipas teatri teatrivaatuste võimalustele. Me näemegi teda tegelemas Estonias.

Ka Elisabeth Jõggist tõmbas mingi hääl sinnapoole. Ta astus seltsi laulukoori. Sealt aga Paul Pinna ja dr. Lüüs töid ta 1898. a. näitetruppi. Esimese katse mängus tegi ta „Ilumäe piimatüdrukus“ ühes pisiosas. Esimese tunnustustvääriva edu saavutas ta aga R. Vossi „Eva“ nimiosas. Ja jälle hea edu oli tal Sudermanni „Kodus“ Magda osas.

Näitleja kui inimene ei olnud nendel aegadel veel heas hinnas. Kodanikud lõbutsesid heal meel nende kometitegemisest, aga neid endid peeti kuidagi langenud inimesiks. Eriti halvasti hinnati naisnäitlejaid, sest nemad pidid publiku ees mängima neid tundeid ja paljastama niisugust elu, mis tolle aja vooruste mõistmise järgi tütarlastes pidid jääma täiesti var-

BETTY KUUSKEMAA

Estonia teatri teeneline näitleja, märgib 29. I 39. a. oma lavategevuse 40. aastapäeva H. Ibseni draamaga „Rahva-vaenlane“

jatuks. Seepärast näitlejad mängisid meelsasti varjunimede all, Elisabet Jõggis näit. esines Sudermanni „Kodus“ Betty Ohaka nime all. Isegi Paul Pinna tarvitas varjunime ja õige kummalist — Paul Osten-Urv.

Bettyl oli kodustegagi palju sõnelusi komejanditamise pärast. Hanno Kompus, kirjeldades ta elu, viipab sellele, kuidas Bettyl tuli käia üle lukkushoituid värava õhtustel harjutustel ja mängudel. Kuid egas lukud suuda näitlejaverd muuta teiseks, ja nii Bettyst saigi Estonia teatri lahutamatu liige kuni tänapäevani.

Kas tõmbas noori inimesi lavale ainele vältjawaade? Oo, kullakesed, tasust meie näitemänguõhtute tegelasile ei olnud juttugi. Selts hoolitses vaid selle eest, et „seltsi kulul Saksa teatris palkoni peal laskis käia head näitemängu vaatamas“. Hiljem anti seltsi poolt proovide ja etenduste ajal ka teed ja võileibu. Veelgi hiljem esimees Saarmann andis naisnäitlejatele kingitusi — mõne kuldprossi, mõne sõrmuse.

Nii on ka Betty oma lavakunstilised kogemused saanud kõige primitiivsemas tingimuses. Kuid nii nagu kogu meie teater enese sellest primitiivsusest tõorrika pinge abil kiiresti vinnas üles tunnustusväärsele lavakunstilisele tasemele, nii ka Elisabeth Jõggis kasvab kiiresti üle Betty Ohaka ja Betty Kuuskemanni selleks teeneliseks Betty Kuuskemaaks, kes auväärsema seisab nüüd meie lavakunsti pere parimate jõudude reas.

Kellena meie peamiselt näeme Bettyt?

Kui Jaan Kärner kirjutas 1925. a. oma „Estonia kuuskümmend aastat“, siis nimetab ta teatri sammaste — Pinna, Altermanni, Netty Adler-Pinna, Erna Villmeri — kõrval ka Bettyt kui „vanade tülharkide laiajoonelist karakteriseerijat“. Teater ei saa elada ainult headuse, õilsuse, nooruseilu, vahvuse jne. kujudest, mida tavaliselt püüavad kõik näitlejad, kes karjääri armastavad teha selle abil, et püüavad võita rahva sümpaatiat mitte ainult mänguga, vaid ka ülesande õilsusega, mida nad täidavad. Betty ei hoolinud sellest edust, vaid jäi puhtsüdameliseks näitlejaks, kes mängis inetust, õelust, ebasümpaatiat ja kõike, mis näidend vajab, et sümpaatsed saaksid hiilata. Betty süvenes karaktermängu saladusse ja nii on ta elua jooksul loonud sadasid citesid ja eidekesi lihtrahva tüübistikust ning mammisid ja tantesid peenemast ringist. Betty võimete skaala

on väga ulatuslik — ta kujudes korduvad jooned tülharklusest, klatšihimust, õelusest kuni kõige õrnema helluseni, südamliku naiivsuseni, inimliku kõigemõistmiseni, vanainimese hinge-helluseni sadades variatsioonides ja hingevärvinguis. Betty on lihtmeelne ja avameelne inimene. Ka oma kunstilise tegevusse on ta suhtunud lihtmeelse aususega. See ongi tema esinemistelt võtnud ära igasuguse teatraalsuse kõrvalmaigu ja jätnud alles puhta usutavuse.

1929. a. pühitses Betty oma 30-a. lavategevuse juubelit. Siis oli korraks juba küps mõte, et ta lahkub teatrist ja läheb pensionile. Teater andis talle lahkumisõhtugi, mängides „Parvepoisse“, kus Bettyl oli sädelev hiilgeosa Maijana. „Parvepoissid“ on elurõõmus tükk, aga mingi kurbuse vari tumestas siis seda rõõmu, sest õhus oli midagi sellast, nagu saadaksime endi juurest ära inimese, keda armastame, ja kes võiks ja peaks veel kaua meie keskel viibima. Kogu ajakirjandus avaldas arvamist, et ega Betty Kuuskemaa jää kauaks eemale Estoniast, sest ta on ju tükk Estoniat ennast. Nii ka juhtus. Betty töötas edasi ja nüüd pühitseme tema 40-a. töö juubelit. Meie tunneme elavalt, et Betty meid edaspidigi rõõmustab oma mänguga. Selleks kõige paremad soovid.

R. K.-P.

Marie Päiv 30 a. lavatöös

Provintsiteatrid võivad olla õnnelikud, kui neil leidub inimesi, kelledeks tuksleb siirast ja loomulikku lavanärvi, eriti veel siis, kui seda seestmist põlemist kipuvad pidurdama argipäevased päevatöö ülesanded. Vaatamata sellele tullakse õhtustel tundidel ometigi rõõmsaina ja tujuküllaseina kokku teatrilavale harjutusteks. Etendusil saame neilt sageli nautida päris ilusaid ja kauaks ajaks meelejäävaid kujusid. Need isikud on tulnud elust ja annavad meile ka laval kõige elulisemat. Üheks sellaseks lavakujuks on Valga teatritele Marie Päiv. Oleme sageli imetlenud Marie Päeva noorusest lõkendavat töötaju, ta ääretut optimismi, ta laia ja avarat hingelist isikust, kel lega Valga teatri olemine on lõpmatu paljude mängukordadega ühte seotud ja ühte kasvanud ning mis jääb kahtlemata ka edaspidi lahutamatuks.

Marie Päiv algas oma teatritööd Valgas juba 1908. a. Kui hiljem teater töötas C. Treumundti juhatusel, rühkis Marie Päiv juba esirinnas. Valga teatri uinaku-päevil oli Marie Päiv üks neist vanemaist tegelasist, kes koos

noorematega olid südilt väljas selle eest, et Valga saaks oma teatri. Temas otsekui pakitses midagi. Kogu oma hinge tulega näeme teda jälle teatritele kaasa elamas. Nii paljugi vanemaid teatri töönimesi on väsinud, — kes on igaveseks uinunud, kes muudele tööaladele siirdunud, kes lihtsalt tulpinud, — sest neil pole olnud küllaldaselt seda sisemist soojust teatritöö kandmises, kuid Marie Päiv püsib ikka meie keskel hingelt noorena, kuigi aeg on poetanud juba temagi juustesse hõbedat. Ta püsib meie keskel nooremaidki virgutavana ja neile hoo andjana, kui vahel tuju kipub langema ja meel tusastuma. 30 a. lavatöö mitmesuguseis raskusis ja kõrvalmõjude pole teda heidutanud, vaid armastus selle töö vastu kutsub teda ikka uuesti edasi tegutsema.

Valga teatrisõbrad suruvad tema väsimatut kätt tema teatritöö juubelil ja tunnevad südamest rõõmu, et Marie Päiv püsib Valga teatri edendamise mitmepalgelises töös väärtusliku kaasaitajana.

J. R.

KAARLI ALUOJA

Vanemuise peanäitejuht, märgib 2. veebruaril oma 15-a. lavategevuse tähtpäeva E. Leino „Simo Hurda“

MARIE PAIV

Valga teatrist, märgib jaanuaris oma lavategevuse 30. aastapäeva

Kaarli Aluoja

Praegune „Vanemuise“ teatri peanäitejuht Kaarli Aluoja (Karl Otto) märgib 2. veebruaril s. a. Eino Leino „Simo Hurda“ etendusega oma 15-a. teatritegevust näitejuhina, näitekursuste instruktorina ja näitlejana. Tema kokkupuuted kodukiila näitelavaga algavad maast-madalast. Kindlamale ja teadlikumale alusele rajab ta oma lavalised püüded ja katsetamised siis, kui ta 1919. a. astub Paul Sepa poolt asutatud Draamastuudiosse, kus ta lõpetab teatrikooli kursuse 1924. a. kevadel. Tänu tema Draamastuudios antud ringreisietendusile, kus ta esines nii näitlejana kui ka hinnatud lavastajana, tuntakse teda ülemaaliselt. Erilist hindamist on leidnud tema „Tõe ja õiguse“ tsükklisse kuuluvate teoste lavastamine, kuigi publiku ja arvustuse poolt on tema lavastusist kõrgelt hinnatud veel väga paljud, milledest

aga erilise koha omavad Kivi „Seitse venda“, Mälgu „Neitsid lampidega“, „Mees merelt“, Luts-Särevi „Tagahoovis“, Vuolijoe „Niskamäe naised“ ja Raudsepa „Mees, kelle käes on trumbid“.

Samuti mitmepalgeline on tema looming näitlejana. Läbi pika aastate rea püsivad nagu äsjanähtuina meeles isegi ta esimesed kujud: Rauk — Strindbergi „Tontide sonaadis“, Piibelet — Vilde „Pisuhännas“, Spartakus — Metsanurga „Kindrali pojast“, Joosep ja Indrek „Tões ja õiguses“, nimiosa Metsanurga „C. R. Jakobsonis“, Julius — Kitzbergi „Neetud talus“, Herodes — O. Wilde'i „Salomes“, Joosep — Raudsepa „Vedelvorstis“ ja leitnant Vikernõmm ka Raudsepa „Lipud tormis“ ning lõputu rida teisi — üldsummas umbes 100 lavakuju.

O. A.

N. Ostrovski näidend „METS“ Tallinna Töölisteatri
Lavastus - P. Põldroos, lavapildid - H. Tamm. Pildil: stseen IV v.

Loetut — nähtut — kuuldu

Nüüd, kolm aastat pärast „Inimesi ajujääl“, on Vilém Werner kirjutanud sellele meilgi suure menuga läinud näidendile järje, milles esinevad samad tegelased, mis „Ajujääl inimesiski“. Selle hiljuti Praha Seisusteteatri esietendusele tulnud „ajakomöödia“ pealkirjaks on „Novi lidé“ („Uued inimesed“). On kahekordne julgustükk näidata esimeses komöödias kirjeldatud perekonnasaatust teises komöödias samade isikute najal ja pealeselle dramaatilise ajurina kasutada üsna lähedasi ajaloolisi sündmusi (21. mai ja 10. oktoober toleaegses Tšehhoslovakkias). Pealtvaatajail oli raske sel määral leida distantsi ajalooliste sündmustega, et ta oleks oma huvi täiel määral võinud keskendada ühe perekonna erisaatusele. Võib-olla seda arvestades autor ongi hoolitsenud arvukate lõbusate ja rahvapäraste „vahemängude“ eest, et pehmendata veel liig hästi meele seisvate ajalooliste sündmuste mõju.

Vanemad, ausalt teadlik isa ja aimuseta ema, ei ole „Ajujääl inimeste“ järjeski noore inimpõlve otsuste juhtijad, vaid ainult nende vaatlejad. Seekord on need otsused pühendatud ülesehitusele, mitte perekonnaelu laostamisele. See muide ei sünni mitte ainult üksiksaatuste põhjal, vaid kaudselt ka ühenduses kogu rahvast haarava sündmustikuga.

Kuuldavasti kavatses Tallinna Töölisteater võtta ka „Uued inimesed“ oma mängukavva, kui näidend talle on veidigi vastuvõetav.

Möödinud aasta oktoobris Moskva Kunstiteater pühitses oma tegevuse neljakümnenlat aastapäeva. Moskva Kunstiteatri kuulsus, tähtsus ja ta sisuline tegevus on meie teatriperele üldjoontes hästi tuntud, püрдume seepärast vaid mõningate arvude toomisega juubeli puhuks. Neljakümne aasta jooksul on Kunstiteatris lavastatud 99 näidendit, neist 63 vene päritoluga ja 36 välismaist. Kuuekümne kolmest vene näidendist on 36 klassilisest repertuaarist, 13 teost kuulub ennerevolutsiooniaegseile tuntud näitekirjanikele ja 14 nõukogude kirjanikele. Välismaisest 36 teosest on 13 näidendit maailma klassikult. Vene kirjanikest on esikohal M. Gorki (6 teost), teisel kohal A. Tšehhov (5 teost), välismaisist on esikohal H. Ibsen (9 teost). Teatri juhtidena on asutamisest peale tegutsenud K. S. Stanislavski ja V. I. Nemirovitš-Dan-

tšenko. Neljakümne aasta jooksul on Kunstiteatri etendusi ainult Moskvas külastanud üle 7 miljoni vaateleja. Alates 1933. aastast lähevad kõik etendused väljamüüdud majadele.

*

Möödunud aasta detsembrikuu lõpul korraldati Moskvas kolmepäevaline konverents-seminar teatritele, kes on lavastanud M. Gorki näidendit „Põhjas“. Koos olid esindajad suurimaist teatriteist üle kogu Venemaa. Konverentsil esitati järgmised ettekanded: „Näidendi „Põhjas“ näitekirjanduslik ja lavaline ajalugu“, „Lukua kuhu „Põhjas“, „Põhjas“ keel“, „Lavastaja eksplikatsioonid näidendile „Põhjas“. Osavõtjatele korraldati ekskursioon teatri muuseumi, kus tutvuti selle näidendi lavastussisse puutuvate materjalidega ning jälgiti „Põhjas“ etendust Moskva Kunstiteatri ettekandel. Sellele järgnes vaidlustohtu teose üle koos „Põhjas“ tegelastega Moskva Kunstiteatrist.

Säärane konverents äratas Moskvas suurt huvi ja neid kavatsetakse tuntuimate teoste arutamiseks korraldada edaspidigi. Kas ei tuleks mõelda neile asjadele? Kui meie ei saa korraldada erikonverentse näiteks Kitzbergi ja Vilde (või üldse meie klassikute) teoste lavastusküsimuste käsitlemiseks, siis võiks neid küsimusi võtta vähemasti teatripäevade töökavadesse teatrijuhthidele ja lavastajaile.

*

Kui Max Reinhardt 1937. a. lõpul sõitis Ameerikasse, ta vaevalt mõtles sellele, et ta enam kunagi ei näe oma kodu Austrias, kuna kuurikuulus aaria paragraaf ei võimalda talle pöördumist kodumaale. Ta maja ja ta kuulsad antiikesemete kollektsioonid on nüüd konfiskeeritud. Selle tagajärjel astus Reinhardt Ameerika riik-kondsusse. Tema teatrikool „Theatre Workshop“ (Teatri töökoda) Hollywoodis valmistab ette näitlejaid teatritele ja kinole. Ameerika ajakirjandus pühendab Reinhardti tööle palju tähelepanu, eriti teatريفestivali eeltöödele, mis Reinhardti algatusel peetakse Hollywoodis käesoleva aasta suvel. Hollywoodi teatريفestival korraldatakse Saltzburgi teatريفestivali eeskujul (ka selle festivali korraldamise idee on Reinhardtilt) ja selle programmi on võetud „Faust“ (mille lavastus tõi omal ajal Reinhardtile maailma-kuulsuse), kusjuures Margareete osas esineks meiegi kinopublikule hästituntud kuulus ameerika näitleja Norma Shearer. Kuvas on veel Maeterlincki „Sinilind“ ja üks ameerika kirjaniku T. Wilderi uudisteos.

*

On tuntud tõsiasi, et rahva vaim on üllatuslikult leidlik olukorras, kus valitsev võim püüab piirata tema avaldusi. Kui ta ei tohi laita ega vilistada, siis ta aplodeerib, ja kui talt oodatakse kiitust, siis ta vaikib... Ei tõkesta teda keelud ega tsensuur, ootamatult lööb ta vembu seal sisse, kus seda kõige vähem osatakse oodata. Illustreerigu seda paar pisiasja. Saksamaal mängitakse praegu ajakohase repertuaari muudumisel väga palju klassikuid. Schilleri „Don Karlose“ tekstis on lause: „Valitseja, kingi meie sõnavabadus!“. Kuna selle lause ettekandmisel publikus pääsis alati valla kiiduavalduste torm, siis on nüüd korraldus tehtud selle lause väljajätmiseks. Beethoveni ooperis „Fidelio“ on kooripartii „Vangistatute laul“, kus leidub lause: „Kuid tasa, vaikige... meid jälgitakse“, seegi lause tuli publiku meelevalduste tõttu välja jätta.

*

Udisena daami lavakirjanduses käesoleval hooajal tuleb märkida Kaj Munk'i draamat „Sulatusahi“, mis oli hooaja avanäidendiks mitmes teatris ja mida praegugi veel eriti Kopenhaageni teatrid mängivad täis majadele.

Näidend, mille lavastamisele asuti teatava kõhklemisega, pälvis juba esietendusil publiku tormilisi kiiduavaldusi ja muutus otsekohe kassatükiks.

Kaj Munk, keda mitmed autoriteetsed kirjandusetundjad on kõhklematult nime-tanud eppohhärabajaks, koguni meie ajastu Ibseniks, on kirjutanud rea idee- ja probleeminäidendeid, kuid alles „Sulatusahjus“ pääseb valla ta talent täies ohtruses. Lühikesse, vaevalt kaheksakümne-leheküljelisse, kolmevaatuselisse näidendisse on koon-datud maailmaajalooline, meie ajastu aktuaalseim probleem — rassiteooria, heitlus halus-tannatu tõe ja riigi ning rahvuse huvides õhutatud massisugestiooni vahel. Näidendi sisu lühidalt on järgmine:

Professor Mensch, ühe riigi kuulsaim teadlane, arheoloog ja kunstiajaloolane, on teinud uskumatu leiu kaevamisekspeiditsioonilt kaasatoodud savikildude hulgas. See on ebatavaliselt kaunis näopilt, millel aga puudub üks osake, just see, mille kaudu oleks vahest võimalik määratella täpsemalt pildi päritolu. Professor Mensch'i naisassistentid, dotsent prl. Schmidt'il, õnnestubki leida killuke ja pole enam kahtlust, et näopilt kujutab Inimesepoega, Kristust, ja on valmistatud tema eluajal.

Teada saades, et riigijuhul kavatakse kroonida ta teaduslikku tööd kõrgeima riikliku auhinna, otsustab prof. Mensch anda üle selle ainulaadse leiu vahetult temale. Vahepeal toimub riigis sügavaleulatav rassipuhastus, mille kaja tungib isegi teadlase vaiksesse töötuppa. Prof. Mensch pooldab absoluutselt rassipuhastust kui riiklikes huvides tarvilikku üritust, ent ta eelistab kõigepealt raha ja töötamisvabadust, püüdes hoiduda kõigest, mis võiks häirida seda. Ta ohverdab kõhklematult oma sõbrad riiklikult kasulikele ideele, kuid kauaaegne koostöö oma abilise prl. Schmidt'iga on temas siititanud sügava armastuse viimase vastu. Prl. Schmidt ei ole aga rassipuhutuse kehasus, vaid kuulub oma esivanemate kaudu hiljatum soosse. Ta on endine näitlejatar ja kabareelauljatar Sara Levi. Ta põgeneb välismaale, omandab seal heideldes viletsusega kõrgema hariduse arheoloogia alal ning peagi saarutab ta teadusemaailmas kuulsuse oma erialaliste kirjutustega. Aastate pärast tuleb ta tagasi, omandab ülikoolis dotsendikoha, saab prof. Mensch'i, geniaalse teadlase, asendamatuks abiliseks. Ta oskab võita erakust teadlase poolehoidu, oskab võita ta armastuse. Ja preili Schmidt armastab prof. Mensch'i kogu oma temperamentse näisehingega, kuigi teab, et tema kui ebapuhta inimese poolt on see suurim patt, kuritegu, mis hävitab kord tema enda kui ka prof. Mensch'i elu.

Enne kui ulatada oma leid riigijuhule, prof. Mensch näitab seda kultuuriminist-rile, kes paha aimamata kinnitab, et pilt kujutab juudisoost isikut. Kultuuriminister usub vankumatult õpetusse, et Jesus Naatsaretist kuulus eelistatud rassile. Kuuldes prof. Mensch'ilt, keda kujutab näopilt, nõuab ta, et viimane annaks selle tema valdusse või hävitaks riikliku idee huvides, tarviduse korral on ta valmis kasutama isegi vägivalda.

Nüüd peab prof. Mensch astuma otsustava sammu. Ta otsustab anda keisrile, mis on keisri kohus, ja purustab näopildi riigijuhile jalgade ees, avaldamata selle saladust. Teaduslik tõde, kogu inimkonnale väärtustlik avastus tuuakse ohvriks ühele rahvusele ja riigile.

Ühtlasi avaldab prof. Mensch oma armastust naisdotsent prl. Schmidt'i vastu ja teatab tema päritolu. Kõik pööravad talle hiljates selja ja paarile antakse 24 tundi aega riigist lahkkumiseks.

Seega on ta võtnud endale oma risti ja tema südames on avastunud evangeeliumi-tõde, et vaid kannatused kaudu võidab ja õilistub inimene.

Näidend oma pinevusega on väga haarav. Me tunneme kahe tugeva idee heitlust, heitlust, mis on nii pinev, et paneb kohati isegi unustama nende kehasajad — näitlejad. Kuid siin ei ole mingit ründamist, halvustavat arvustust, on ainult heitlus elu ja surma peale. Ja kuigi tõde peab näiliselt taanduma üldkasuliku, kuigi ainult sugestioonile rajaneva, idee ees, juurdub see seda sügavamini inimhinge, puhastub kannatusis tema pärast.

*

○leme korduvalt kirjutanud Orson Welles'ist ja ta kuulsast Mercury-teatrist New Yorgis. Iseäranis ta omapärane „Julius Caesar“ tohiks lugejal veel meeles olla.

Alles eelmises numbris puudutasime lähemalt ta „Dantoni surma“. Seekord ei ole meil kahjuks midagi röömustavat teatada. Mercury-teatri käsi ei käi enam hästi. Ta on, võiks öelda, pankrotti jäänud. Aga New Yorgi teatriarvustajad loodavad süüski, et energiline noormees Welles rabeleb välja ja üllatab teatriskäijaid mitte liig kauges tulevikus jällegi millegi uue ning omapärasega, seda enam, et proovitöö käib edasi, kuigi väike Mercury-teater ise on praegu pime ja mahajäetud. Võib-olla tuleb Welles'il ajutiselt minna seeriateatri poliitikale, tüh. lavastada ainult ühe teose ja seda siis vahet pädamata mängida niikaua kui ta vastu peab. Welles'i auhannuseks on küll pak-kuda vahelduvat mängukava, aga nähtavasti New York ei talu hästi repertuaarteat-reid. Suri välja aastaid töötanud Civic Repertory Theatre, mis omal ajal oli ainus seda-laadi teater New Yorgis ja mida juhtis naine, niihästi näitlejana kui ka näitejuhina samavõrra andekas Eva Le Gallienne. Nüüd on sama saatust tabanud ka Welles'i repertuaarteatrit.

Osalt see on mauidugi kulude küsimus, mis repertuaarteatril arusaadavalt on palju suuremad kui seeriateatril, iseäranis kui viimane mängib väheste tegelaste ja

vähete dekoratsioonidega tükke, nagu näit. „Tubakatee“, kus on kõigest üks dekoratsioon ja üksteist tegelast. Repertuaarteater vajab märksa suuremat näiteseltskonda, vajab palju rohkem dekoratsioone, vajab ruume, kus neid hoida jne. Osalt aga on teatri kurvas seisukorras süüdi ta noore juhataja kunstiline südametunnistus, mis ei luba talle tuua avalikkuse ette lavastusi, mis ei seisa igas suhtes tema enda väga suurte nõudmiste kõrgusel. Nii on viimasel ajal jäänud väljatoomata kohm suure hoolega ette valmistatud ja harjutatud näidendid seepärast, et Welles ei olnud oma töö tagajärgedega täiel määral rahul. (Kõrvalmärkusena: kas meie teatrid võivad endi tööst sama öelda? Kas ei ole korduvalt publiku ette tulnud lavastustega, mille puudulikust ettevalmistusest teatrijuhaid ise on olnud teadlikud!) Nõnda võis siis juhtuda, et Mercury-teater andis 1937. a. 40.000 dollarit, täh. ligi 160.000 krooni, ülejääki, aga juba keset eelmise aasta juuni oli sendita.

Praegu Welles harjutab oma truude näitlejatega „Liig palju Johnsonit“ ja loodab selle välja tuua, niipea kui ainelised olud seda jälle võimaldavad. Loodame, et võime õige pea Wellesi ja ta teatri kohta jälle teatada midagi head ja huvitavat.

+

Eelmise aasta detsembri keskel Max Reinhardt harjutas New Yorgi kuulsas Guild Theatre'is, ja nimelt Thornton Wilderi — meie juba tuntud „Meie linna“ autori — „Yonkersi kaupmees“. Nimiosa oli Percy Waram'i, naispeaosana Jane Cowli käes, „produceriks“ — täh. lavastuse kõigi kulude kandjaks ja kasu või kahju saajaks — oli Herman Shumlin. Kuna jõulud olid lähenemas, oli kõigi asjaosaliste tuju kõige parem. Max Reinhardt imetles autorit, autor producerit, producer jälle omakorda Jane Cowli, see aga Max Reinhardti. See oli viimaseid harjutusi enne väljasõitu Bostonisse, kus taheti Wilderi uudist „ära proovida“, nagu seda Ameerikas sageli tehakse.

Reinhardt istus saali esimeses reas ühes oma assistendi, nagu temagi Berliinist tulnud, Maria Solvegiga. Pehmes, peagu liiirilises saksa keeles ta avaldas oma rõõmu selle üle, et ta võib ameerika publikule näidata, et ta ei ole kaugeltki ainult spetsialiseerunud lavastusile, kus on silmal palju näha. Ta eelistavat intümseid näidendeid, kus ta võivad näitlejaid juhatada üksikasjaliselt.

Thornton Wilder on veidi imelik autor — ta kärbib meeleldi ise oma teksti, kui näitejuht seda arvab tarvilikuks. Ta kinnitas, et alguses oli ta jant („Yonkersi kaupmees“) nüsama pikk kui „Parsifal“.

Laval markeeriti dekoratsioonivahetust. Lavale siirdusid nüüd Reinhardt ja Maria Solveg. Reinhardt ei olnud ainult näitejuht, vaid ka publik. Ta sageli itsitas naljarohke teksti üle, ja kui ta naeratas, siis näitlejatele tundus, et nende töö edeneb loomulikult ja elavalt. (Ühe silmaga näitlejad vaatasid oma partnereid, teisega nad jälgisid Reinhardti näoilmet.)

Kui Reinhardt ütles midagi tasa saksa keeles Maria Solvegile, tegevus laval jäi seisma. Siis preili Solveg tõusis püsti ja seletas pikalt ja laialt tegelasile, mida Reinhardt tahtnud, palju pikemalt kui Reinhardt talle ise oli öelnud, sest kanase koostöö tagajärjel Reinhardt ja Solveg tarvitsesid teineteisele ainult öelda paar sõna, et täiel määral olla kontaktis. Kõik Reinhardti märkused leidsid vastuvaieldamatut täitmist ja sageli ka kiitust, kuna Reinhardt ei nõudnud näitlejalt kunagi enam kui ta oma võimistega oleks suutnud pakkuda.

Ükskord püüdis ka härra Shumlin end segada lavastuse probleemide lahendamisse ja sosistas Reinhardtile midagi selja tagant kõrva. Reinhardt tõusis naeratades ja läheneb preili Cowlile. „Mis oleks, kui te vilistaksite?“ küsis ta. Preili Cowl heitis talle puluva pilgu: „Minu suu ei ole vormitud vilistamiseks. Ma võin ümiseda.“ „Seda arvasin minagi,“ ütles Reinhardt ja vaatas endise naeratusega otsa Shumlinile. Shumlin vajas kuidagi väiksemaks ja pomises midagi sellest, et oleks aeg proovida rüetust. „Teil on õigus,“ vastas Reinhardt ja lõpetas proovi.

+

Bostonis läks „Yonkersi kaupmees“, nagu oli ette nähtud, viis korda, kogu aeg viimse võimatuseni väljamüüdnud saalide ees. Bostoni publik ja arvustus tutvusid lavateosega, mis oli hoopis teissugune kui „Meie linn“, mis aga näi mõneski suhtes erines harilikest näidendeist. „Yonkersi kaupmees“ on jant, aga temas on ka palju filosoofilist huumorit. Pealeselle on Wilder selles teoses uuesti elustanud „ä part'i“, tähendab kõrvalekõnelemise. Jandil on neli vaatust. Igas vaatuses üks tegelasist (mitte igakord seesama) tuleb rambi ette ja teeb publiku oma usaldusühuseks.

Arvustus leidis, et Wilderil ja Reinhardtil tuleb veel palju teha, enne kui „Yonkersi kaupmees“ võiks hea menu väljavaadetega ilmuda New Yorgi publiku ette. Tükk

olevat liig pükk, mõned etteasted „üle kirjutatud“. Muide, ka „Meie linn“ „prooviti ära“ Bostonis, enne kui ta tuli esietendusele New Yorgis.

„Yonkersi kaupmehe“ idee on pärit ühest ligi sada aastat vanast austria komöödiast, mille aluseks aga oma poolt olnud veel vanem inglise komöödia. Wilder viib tegevuse eelmise sajandi kaheksakümendasse aastasse, kusjuures tegevuspaikadeks on New Yorgi linnaosad ehk pigemini osalinnad Yonkers ja Manhattan.

Wilderi jandi tegelasiks on kaupmees, kes otsib endale uut naist, kaks ta selli, kes otsivad „pealinnaseiklusi“, ta õetütar, kes laseb end „röövida“ oma armsaima poolt, ja üks vanem daam, kes tegeleb iga asjaga, alates gitarritundidega ja lõpetades kosjasobitamise. Kõigi nende tegelaste teed ristlevad kõige lõbustavamal kombel, nagu see on kohane jandile.

Meilgi väga hästi tuntud operetikomponist Paul Abraham on loonud muusika ühele operetile, mille libretto peategelasiks on — Anna Pavlova. Meile tundub see vähemalt maitsevaesena, aga Budapesti arvustus ei ole väga šokeeritud. Operetti tuli esietendusele mõni päev enne eelmise aasta jõule, ja nimelt Budapesti Linnateatris. Opereti faabula olevat huvitav. Proosa on kirjutanud Imre Földes, lauluktekstid Imre Harmath. Sündmustik keerleb ühe suurvürsti taltsutamatu armastuse ümber suure balerini vastu. Hülgust on muidugi palju, mõne krütiku arvates ülearugi palju.

Paul Abraham on end seekord lasknud inspireerida vene rahvaviisidest, tarvitanud m.-s. ka „Õie čornõje“ ja „Ei uhnem“. Löökpallad olevat süiski ungari ja viini laadi. Naispeaosas mängis Hanna Honthy.

Toimetuselt

1.

On avatud „TEATRI“ tellimine 1939. aastaks ja tellimisrahade vastuvõtmine. Tellimisraha võib tasuda talitusele Tallinn, Vabadusväljak 7—3, maksa meie posti jooksvale arvele nr. 434 või saata meile kirjas postmarkides. Paberihinna ja trikikulude tõusu tõttu on „TEATRI“ tellimishind 1939. aastal Kr. 3.—, välismaale Kr. 4.—. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused üle maa, suuremad raamatukauplused ja teatrite bürood.

2.

Tellijaid, kes ei soovi jätkata „TEATRI“ tellimist 1939. a., palutakse sellest teatada toimetusele hiljemalt 15. veebruariks 1939. a. „TEATRI“ saatmine katkestatakse kõigile, kes on saatnud vastava teate, ja neile, kes ei ole tasunud eelmise aastakängu tellimisraha. Kõikidele teistele tellijatele jätkatakse ajakirja saatmist ka 1939. a. Tellimisraha tasumise tähtpäevaks on 1. aprill 1939. a.

3.

„TEATRI“ järgmine number ilmub Vabariigi aastapäevaks, 20. veebruaril k. a. suurendatud kaustas. Kaastöö selle numbri jaoks tuleb saata toimetusele hiljemalt 8. veebruariks s. a., Tallinn, postkast 357.

Järgmises numbris muuseas:

1. Leo Soonberg — Eesti näitekirjandus 1938. aastal.
2. Hanno Kompus — Kuidas mängida ooperis?
3. Ants Murakin — Sõna kohustab!
4. Valentin Lind — Ringi ümber tantsu.
5. Leo Kalmet — Publiku säilitamisest ja järeelkasvust.

Maferjalide kasutamine allikaf nimeametata on keeldud.

TOIMETUS: O. Aloe, L. Kalmet, H. Kompus, W. Mettus, P. Põldroos, L. Soonberg
 VÄLJAANDJA: Eesti Näitlejate Liit ● VASTUTAV TOIMETAJA: Paul Olak
 Jimub üks kord kuus, välja arvatud juuni, juuli ja august ● VI aastakäik
 Toimetuse aadress: Tallinn, Vabadusväljak 7—3 ● Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused (arve
 „EKA“ maja ● Telefon 479-40 ● Postkast 357 nr. 434) ja teatribürood ● Üksiknumber 40 senti,
 Tegevtoimetaja kõnetunnid samas iga päev 10—1 aastakäik kr. 3.—, välismaale kr. 4.—

Ungari vein teeb hea tuju,
Saadab aegsalt rõõmsalt koju!

Mugavaim külastuskoht on

VEINIKELDER

„HUNGARIA“

TALLINN, VIRU 13

A. ADAMKA

S A A P A Æ R I

TALLINN, HARJU 26

TELEFON 436-26

*Suures valikus elegantseid
VIIMASE AJA UUDISEID*

Reserveeritud

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“

Kohvik „Harju“

Vabadusväljak 7   Telefon 414-00

Tallinna mugavaim kohvik

Muusika iga päev kella 18–23

Samas oma kondiitri-
tööstus ja äri

Äri telefon 414-01

Elegantne daam kannab

„Simplex“

kindaid

A.-S. „KINDAVABRIK SIMPLEX“
TALLINN, Püritän. 3, telefon 448-19

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“

K.-Ü. MINERAAL'i

TALLINN, INSENERI 3

TEL. 462-65

Telegrammi-aadr.: SANKO, TALLINN

autoõli ja bensiin

on kõrgeväärtuslikud

ja

hinnalt odavad

TALLINN, SUUR KARJA 18. TELEF. 445-10
TARTUS: MAJAOMANIKKE PANGAS, TEL. 15-62

T U L E

veo-, auto-, kasko-, klaasi-, mürdvarguse, õnnetusjuhtumite

ELUKINDLUSTUSED

Seltsil pole kahjukannatajatega olnud ühtki protsessi

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“

VANEMAIK JA KAPITALI-
KINDLAMAID KINDLUSTUS-
SELTSE EESTIS • KIIRE JA
ÕIGLANE KAHJUTASUDE
ÕIENDAMINE

EESTI LLOYD

RESERVEERITUD

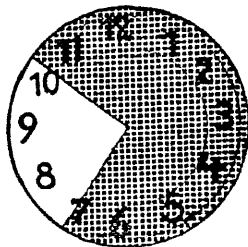
EESTI AKTSIA-SELTS

C. SIEGEL

TALLINN, Lai 27

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“

PÜHENDAGE

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAMISELE, LUGEDES

KIRJANDUST

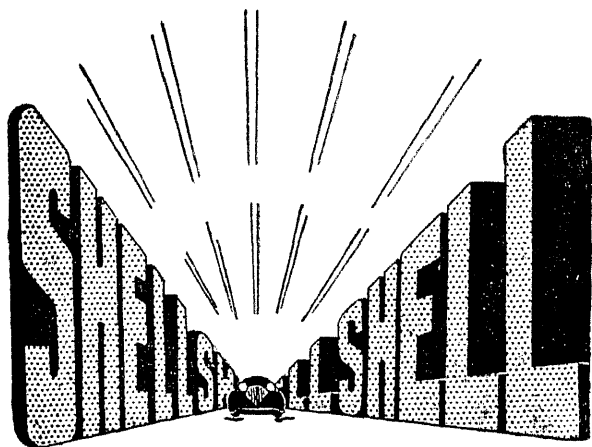
KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID
PABERIKAUPU
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.
SOOVITAVAD SUURES
VALIKUS

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 23 • PIKK 2

„LASTE RÕÕM“ LOOB LASTELE RÕÕMSA
MEELEOLU

ILMUB KORD KUUS

TARVITAGE AINULT KÕRGEVÄÄRTUSLIKKE INGLISE

SHELL SAADUSI

(bensini, petrooleumi, määrdeõlisid)

AINULT

SHELL' ILE VÕITE OLLA KINDEL

**SHELL COMPANY
OF ESTONIA LTD**

TALLINN, MEREPUIESTEE 17

TELEFON 477-09

Teatrisõbrad eelistavad ostusid tehes ettevõtteid, kes toetavad oma kuulutustega „TEATRIT“